

Juni 2005

Dansk Mongolsk Selskab

Ger 53

16. årgang – juni 2005

ISSN 0905-9504

Ger er medlemsblad for Dansk Mongolsk Selskab. Bladet udkommer februar, maj, august, november.

Redaktion:

Rolf Gilberg (ansvarshav.)
Jan Koed
Bulgan Njama

Tryk: One Way Tryk a/s**Oplag:** 250 eks.

Oplysninger om adresseændringer og leveringsproblemer m.v. meddeles til kassereren.

Formål:

- (a) at fremme og udbrede kendskabet i Danmark til mongolerne og deres kultur, især i mongolernes kerneområder i Mongoliet, Kina og Rusland,
- (b) at udgive skrifter om mongolerne,
- (c) at være samlingsorgan for personer, der interesserer sig for mongoler og deres forhold,
- (d) at fremme og udvikle forbindelserne mellem befolkningen i Danmark og mongolerne og
- (e) at støtte kulturelt arbejde blandt mongoler og skabe forbindelser mellem videnskabelige, kulturelle, faglige og folkelige organisationer i de respektive lande.

Dansk Mongolsk Selskab**Æresmedlem:**

HKH Kronprins Frederik

Bestyrelse:

Lars Højer
Anita Garbers
Rolf Gilberg
Søren Haslund-Christensen
Jan Koed
Bulgan Njama
Morten Axel Pedersen
Leif F. Petersen
Henrik Bo Thrane (sup.)

Internet:

www.danskmongolskselskab.dk

Girokonto: (1551) 784-1582

IBAN: DK26 3000 0007 8415 82

Selskabets adresser:

Formand: Rolf Gilberg
Etnografisk Samling
Nationalmuseet
Frederiksholms Kanal 12
1220 København K
tel: 3347 3207 fax: 3347 3320
email: rolf.gilberg@natmus.dk

Kasserer: Jan Koed

Carl Bernhards Vej 15, st.tv.
1817 Frederiksberg C
tel: 3322 3728
fax: 3322 3726
email: jk@cadaid.dk

NGO-projekter:

Bulgan Njama
Fuglebo 2
2000 Frederiksberg
tel: 3833 2106
email: dms@dkk.dk
I Mongoliet:
dmcenter@magicnet.mn

Medlemskab:

Kontingent:
150 kr. pr. kalenderår for personligt medlemskab.
250 kr. for husstandsmedlemskab.
500 kr. for firmamedlemskab.
Tillæg for medlemmer bosat i udlandet: 50 kr.

Henvendelse om medlemskab rettes til kassereren.

Down Town Ulaanbaatar juni 2005 i silende regn. Trafikken er gået i hårdknude, og nerverne er på højkant. Det er også mongolsk virkelighed i stærk kontrast til den blide rytme blandt stepens nomader.

Indholdet i dette nummer spænder over hele registret - fra de »nordiske nomaders« lyriske naturiagttagelse til Ann Benwells krasse socialrealistiske registrering.

Foto: Ann Benwell

Indhold

Cirkusartister på cykel	3
Nordens Nomader	4
Tanker omkring Shoovdor	12
En schweizer i Mongoliet (I)	16
Himmelen beskyttede min far	20
Komponisten B. Sharav udkommer på CD	22
Aktuelt	
Hans Christian Andersen 200 år	24
Enkhbayar vinder parlamentsvalget	25
Amerikanere renoverer lokomotiver	26
Vores bestyrelsesmedlem	27
Damost	28

Mongol i Danmark:

Cirkusartister på cykel

Gennem de seneste år har flere og flere mongoler bosat sig i Danmark i kortere eller længere perioder, nogle permanent. Derfor er det blevet muligt at få svar på spørgsmålet: Hvordan er det at være mongol i det danske samfund?

Jeg er her for tredje gang for at studere på RUC. Nu er jeg lige ved at blive færdig med min humanistiske basisuddannelse. Jeg planlægger at fortsætte med offentlig administration og international kultur. Jeg kom her i september 2003 med min datter Indra, som bliver 5 år til september. Vi bor på Frederiksberg med mine forældre.

Hvad synes jeg om Danmark? Det er lidt svært at svare på dette spørgsmål efter jeg har været her i 2 år, dvs. næsten blevet dansker (der taler virkeligt dårligt dansk). Selvfølgelig er det jo meget anderledes end Mongoliet. Vores to lande er meget forskellige. I har hav i stedet for steppe, og vi har kameler i stedet for skibe.

Men jeg har grund til at tro, at danskere og mongoler har noget til fælles. For eksempel, mongolske nomader bruger mange naturressourcer, alt bruges, der er ingen affald. Dvs. de lever en meget økologisk livsstil. Og fra hvad jeg har set, er danskere meget forsigtige med natur og økologi. Og bortset fra det, har Danmark en lang historie i landbrug. På denne måde kan man sige at vi har noget til fælles. Men jeg synes, som en ung mongol, at vi har meget at lære fra Danmark og dansk samfund i forhold til at bevare økologi og natur.

Jeg synes også at danske kvinder og mongolske kvinder (nomadiske kvinder) har meget til fælles. Efter min mening er begge meget hårdtarbejdende, selvstændige, stærke og gode mødre på forskellig måde.

Vi har begge to de mest svære sprog. Helt ærlig: før syntes jeg, at jeg aldrig ville lære dansk, og at dansk er et forfærdeligt sprog, men nu føler jeg mig hjemme, når jeg hører dansk efter en kort rejse til Sverige. Jeg synes stadigvæk, at dansk ikke er et nemt sprog at lære, men ikke helt umuligt. Det samme gælder for mongolsk ifølge nogle udlændinge som har prøvet at lære det.

Jeg er sikker på, at der er mange andre ting, man kan sammenligne, når man snakker om Danmark og Mongoliet.

Da jeg kom til Danmark, var jeg helt imponeret over, hvor organiseret dansk samfund, danske organisationer er. Stadigvæk er. Et simpelt eksempel: køsystemet. Det er bare utroligt: man skal have et nummer selv hos bageren! Det kunne bare være dejligt, hvis sådan et system var indført i Mongoliet, især i pasafdelingen i Ulaanbaatar. Eller busser og toger, som kører til tiden. Alt er virkeligt organiseret her. Desuden synes jeg at biblioteker i Danmark, uanset offentlige eller univer-

sitetsbiblioteker, er helt fantastiske, for service og faciliteter er utrolig gode efter min mening. Alt er gjort for at gøre det nemt for mennesker.

En anden ting, jeg var betaget af, er København. Jeg blev forelsket i denne by. Jeg synes, det er en meget romantisk by med flot arkitektur og gamle bygninger. Og selvom der er dårligt vejr, har den sådan en varm atmosfære, synes jeg. Jeg har ikke været rundt i hele Danmark, men har været nogle steder. Jeg synes, at bortset fra København er de flotteste byer her Silkeborg for dens grønne bakker og vande og Helsingør for dens gamle arkitektur og masser af glade mennesker.

En anden ting, der er meget enestående i Danmark, er måske cykelbrug. Nogle gange kan man se helt gratis cirkus på cykel her. Jeg var helt chokeret i begyndelsen, når jeg så mennesker, der kører på deres cykel og trækker en anden cykel ved siden af. Eller har et barn på bagsædet og et til foran. Eller kører på cykel med en hånd, mens den anden hånd holder 2-3 poser fra Netto og hel masse andre ting. Men med tiden blev jeg selv en af de mennesker, som kan næsten ikke forestille sig at være uden cykel.

Og danskere. Danskere er meget venlige og høflige mennesker. Her taler jeg ikke kun om dem, jeg ken-

der, men generelt. Det er bare dejligt at se smilende chauffører i bussen, ekspedienter i forretningerne eller bare mennesker ude på gaden. Bortset fra det, tror jeg, at danskere er meget sportslige og talentfulde mennesker. Jeg synes også, at danskere har en god sans for humor. Men selvom danskere er meget venlige, synes jeg, at det kan være lidt svært at etablere kontakt med danskere, at blive venner med dem.

En vigtig del af mit liv her i Danmark er selvfølgelig mine studier. Før jeg kom her, har jeg haft nogen information om RUC studier, men jeg var overrasket, da jeg begyndte mine studier her. Selv om man kan tænke, at RUC uddannelsessystemet er meget nemt, useriøst, hippie osv. (Jeg har mærket, at man generelt er meget skeptisk over for det). Jeg, som studerende fra RUC, kan sige, at man lærer virkelig meget på RUC. Nogle lærer i absolut klassisk akademiske omgivelser, andre lærer mere i en afslappet atmosfære, dvs. når man ikke skal have titusind fag, men arbejder mere selvstændig med andre mennesker i en gruppe. Og det er perfekt til mig. Jeg er meget glad for at være studerende på RUC og glæder mig til at fortsætte til næste år. Det kunne være dejligt, hvis nogle universiteter fungerede efter samme system som på RUC.

Generelt er jeg meget glad at leve og studere i Danmark, selv om jeg savner Mongoliet med dens bjerge, stepper, sol... Jeg kunne forsætte med skrivi, men jeg *gider ikke* at kede jer med det. Til sidst jeg vil gerne takke jer og Danmark for at give mig mulighed at leve og studere her. ■

Burmaa Nyamaa

Redaktionen vil kraftigt opfordre andre herboende mongoler til at bidrage med et indlæg om mongolers syn på livet i Danmark. Vi påtager os gerne at rette sproget til, hvis du synes det er nødvendigt.

Nordens Nomader

I 10 uger i 2004 var et hold elever fra 'Rejsehøjskolen' på studierejse til Mongoliet. Undervejs sendte deltagerne rejsebrev hjem via Internet. Her fortalte de om deres oplevelser og de mange nye og fremmedartede indtryk.

Moskva

17/5 Frederik: Hotel Izmailovo's marmobelagte foyer danner rammen om de 7 computere der er til rådighed for hotellets 10.000 gæster. Vi er indlogeret i en kæmpe betonklods lidt uden for centrum i nogle værelser, der er som taget ud af Ruslands kommunistiske fortid. Der er 28 etager og vi bor selvfølgelig øverst med en fantastisk udsigt ud over Moskvas tusindvis af hvide faldefærdige højhuse.

Dagen begyndte alt for tidligt for mange af os. Vi skulle køre fra Haslev udvidede Højskole kl. 7.15 for at være i lufthavnen i god tid. Efter en tårevædet afsked med vores dejlige hjem og skønne med-elever på F 04, gik det mod Kastrup lufthavn. In-tjekningen gik rigtig godt takket være en flink SAS mand, så det var med en god følelse i kroppen vi satte os for at drikke en kop kaffe med udsigt til den ene kæmpe flyver efter den anden.

Med en halv times forsinkelse lettede SK 734 hjulene fra Københavns lufthavn og vores store eventyr begyndte for alvor. En stor spænding og forventning summede rundt i maven mens vi i strålende solskin passerede Sydsverige, Bornholm og fløj videre over Letland til Moskva.

Straks vi ankom til Moskva var der kulturforskel at mærke... Far-

verne matte, brune og grønne, lydene fremmede og smilet væk. Alligevel mødtes vi af en meget positiv oplevelse, i det at vores kære Rie Rasmussen blev fulgt af en yndig russisk betjent hele vejen uden om den store kø i tolden p.g.a. hendes skæve arme og ben. Vi andre stod måbende med et stort grin og måtte vente bag den lange kø.

I lufthavnen blev vi hentet af en minibus og kørt i hæsblæsende hastighed til hotellet. Hurtigt erfarede vi dog at russernes trafik/kultur adskiller sig markant fra vores. Det tog en halv time at bevæge sig 500 m ud af en kø, der på ingen måde havde nogen ide om hvad ordet vigepligt har af betydning i Danmark.

Vi indlogerede os på hotellet og rendte hurtigt ud i millionbyen Moskva for at finde noget lækker aftensmad. Lige ved den berømte røde plads fandt vi en buffé, der var en anelse dyr, men meget lækker (Liza har fået nyt kælenavn: Liza, Visa...). Derefter stod den på en hyggelig aften-tur rundt i kvarteret omkring Den Røde Plads. Vi så Lenins Mausoleum, Kremls kæmpe mur og palads, stenen hvor alle afstande i verdens største land Rusland er målt ud fra.

Alle har det godt og vi glæder os meget til de næste par dage, uger og måneder... Ses!

Den Transsibiriske Jernbane

24/5 Louise Skov: Uha der er sket meget siden I hørte fra os sidst.

Lige for at gøre Moskva færdig: Vi stod i kø i en lille time for at se Lenins balsamerede lig, desværre havde vagterne ikke »tid« mere da det blev vores tur til at komme ind. Bad luck, men sådan er russere, skulle det senere vise sig.

Om eftermiddagen skulle vi i stedet se Kreml. Vi havde en meget entusiastisk guide, som slæbte os rundt til rigtig mange bygninger og ikke mindst kirker inden for murene. Lidt øre i hovedet efter en masse oplysninger på engelsk med meget russisk accent besluttede vi at dele os, da der var nogen som gerne ville se en helt ny stor kirke, og andre ville se en lille kirke tæt på den røde plads. Rie og jeg var blandt dem der ville i den lille kirke, hvor der var messe.

Den transsibiriske jernbane er der vi har siddet på vores der til indrettede i 4,5 dag. Det var et tog på 15 vogne hvoraf vi boede i vogn nr. 6. Folk fik tiden til at gå med at spille spil, snakke, læse, kigge ud af vinduet, sove... folk havde en meget forskellig oplevelse af at sidde »indespærret« i næsten 5 dage, nogle syntes det var hyggeligt, andre var ved at blive sindsyg efter 1. dag.

Det var meget specielt at sidde og kigge ud af vinduet. De landsbyer vi

kom forbi var hovedsageligt gamle træskure, og den eneste grund til at de stadig stod var, at de ikke vidste hvad side de skulle falde til. Jeg er i hvert fald glad for at jeg ikke skal bo en russisk vinter i en sådan skur, ellers var der en masse skov :o) kæmpe marker og græsstepper. Lørdag morgen vågnede vi ved Baikal-søen, det var rigtig flot og noget helt andet end det vi havde set de foregående dage.

En rigtig sjov bemærkning fra Rasmus: »Nå, vi kan vel heller ikke sidde her hele dagen!!!... eller ...jo det har vi gjort i 4 dage.«

For at komme fra Rusland til Mongoliet tog det fra kl 18.45 til 01.30. SKRANKE PAVER!!!

Da toget trillede ind i Mongoliet, havde jeg forstillet mig at det var lige så faldefærdigt som Rusland, men i en lille landsby en lille time før Ulaan Baatar var det flotte murstenshuse med opret stående plankeværker!!! Men da vi kom til Ulaan Baatar, var det en stor pærevælling af ger slum og kæmpe nye flotte højhuse.

Nu har vi lige spist morgen mad hos en tysk bager, trænger til at sove efter en meget forvirret nat...

Jeg har lige hævet 200.000 tugrug. Det er helt vildt med de penge! mojn mojn os alle sammen.

Et lille trafikbillede fra Ulaan Baatar

26/5 Frederik: Støv, bil-os, rids-er, syrede dampe, dyt- og båthorn, buler, skrammer, accelerationer og blokerede bremses er hovedingredienserne i Ulaan Baatars trafik. Vi-gepligter og lyssignaler er næsten blevet sat ud af kraft, de gule taxier er i stedet sat ind som smidige slanger der snor sig gennem store firehjulstrækkere, små ukurante bilmærker, løbende og råbende fodgængere og heldigvis næsten ingen cyklister. Det lader til at det mere er den oldgamle jungle-lov der hersker: Den stærkeste og største kommer først!

Vores skolebus til sprogskolen gør ligefrem en dyd ud af at være skraldet lyserød med mange flotte knuste formationer i den store forrude. Chaufføren sidder i hvert fald altid med et kæmpe smil på, når han tager imod os foran Flower Center lige ved siden af vores guesthouse.

Indtil videre er det dramatiske vi har set af uheld alligevel kun en punkteret bus på hovedgaden Peace Avenue. Mange buler, ridser og skrammer, men ingen uheld af større art. På en måde forstår de at komme uden om hinanden, selvom vi danskere umiddelbart, mild sagt, ville kalde deres kørestil RÅDDEN!

Med fare for liv og lemmer er det dog altid en spændende oplevelse at bevæge sig rundt i byen. Så, vi ses derude... eller i gæstebogen, hvor trafikforholdene må siges at være noget mere civiliserede...

Sprogskole 1

27/5 Line Nielsen: SÅ SVÆRT KAN DET VEL HELLER IKKE VÆRE??

Nej, hvor svært kan det dog være at lære et andet sprog? Det har vi da ligesom gjort før, kan man sige!! Dansk, engelsk, tysk – om ik andet kan vi det da i hvert fald til husbehov – og så vi kan klare os på lidt gebrokket engelsk ude i den store verden. Men hvad gør man så når man kommer til et land som Mongoliet, hvor mange næsten intet engelsk kan? – Jo netop. Man starter på et to ugers »survival cours« i mongolsk så man kan lære de mest nødvendige ting for at klare sig i landet!

Vi startede på skolen i mandags og heldigvis havde vores kære Liza da lært os lidt hjemmefra, ellers ville vi ha været helt på spanden. Vi blev inddelt i to klasser og var så ellers hurtigt i gang med undervisningen!! Flere ting ligger nu allerede klar på tungen som vi »bare« kan pralre af!! Hej, hvordan går det? tak jeg har det fint, jeg vil gerne have et æg (nogle har øvet på netop denne sætning i længere tid end andre), vi

kan veksle penge, vi kan præsentere os selv ved navn, status og alder, ja vi kan såmænd tælle helt til 1000 hvis det skulle være, sige farvel og tak og!! Så jo, kom ikke her og sig at man ikke kan lære noget på bare 3 dage!! (Det kan så lige nævnes at hele kurset varer 14 dage – så mon ikke vi bliver endnu mere hårde til det efterhånden?) – Bare sig til hvis I vil have en smagsprøve når vi kommer hjem!

Ellers kan jeg skrive her fra Ulaan Baatar at alt bare er super skønt og at vi alle har det rigtig godt.

Knus og tanker til Jer derhjemme i Danmark.

Sprogskole 2

HVOR SVÆRT KAN DET VÆRE (2)!!

Hmm... dette er bare lige en lille rettelse. Selvfølgelig kan vi jo ikke kun tælle til 1000 som jeg skrev i det sidste rejsebrev! Vi kan nemlig tælle til 999.999 hvis det skal være. »Jojo, man kan et og andet!«

Jeg kan så samtidig lige prøve at beskrive hvor smadret ens hoved kan være, når man træder ud af klassen efter 3,5 times undervisning! (Tæmmelig smadret kan jeg sige.) Tror faktisk slet ikke det kan beskrives! Det kan godt være, at vores lærer ikke har slået os endnu... Men jeg tror ikke på, at hun ikke har haft tanken! Der er virkelig mange ting,

ord og sætninger at holde styr på, og vi »kager« bare for vildt rundt i det. Hun *må* bare på et eller andet tidspunkt ha' tænkt... åhh, de danskere!!

Men nej, vi går ikke ned over det. Vi er ved godt mod – Tror jeg nok!

Hike i Terelj

31/5 Hallgerd og Louise: Fredag aften efter sprogskole fik vi pakket en russisk minibus med alt det grej vi skulle bruge på en lang weekend i den mongolske vildmark. Her blev vi præsenteret for vores guide de næste par dage, Eruka.

De mongolske veje skal opleves. Det var ofte nødvendigt at køre af vejen, da der er mange huller i vejen efter de strenge vintre. Vi kom rystende, raslende, hoppende og dansende der ud af, da der pludselig stod to kameler lige i vejkanten. Vi stod ud af bussen for at tage billeder, da en mongol, iført del og hat med dut på, kom ridende og bød på en tur på kamelen. Jakob var den første der tog mod til sig. Senere fulgte Hallgerd, Louise og Line. Det var en stor oplevelse, især da kamelen begyndte at løbe.

Turen fortsatte i den skønne mongolske natur. Store græsarealer, der bliver brudt af bjerge med træer og rå klipper.

Efter 1½ times meget urolig kørsel kom vi til den familie hvor vi skulle overnatte. Vi blev budt indenfor i familiens køkkenger til tørt

franskbrød, varm yoghurt som var skilt og en kop mongolsk smørte, som smagte – af mongolsk smørte!!

Geren var meget traditionel indrettet med nye store møbler og mange stærke mongolske farver. Alligevel havde familien moderne DVD og fjernsyn, elkomfur og fryser.

Vi fik tildelt familiens »soveger«, hvor der var to senge og en sovesofa. I midten af geren stod ovnen, der blev fyret med kolort. Kort tid efter ankomsten gik vi en tur i området (hvor der boede 3-4 familier). Der blev vi også præsenteret for »hullet i jorden« som var skjult at 3 vægge og tag klinet med kolort.

Aftensmaden var, til vores store overraskelse, ganske udemærket. Vi fik ris med gulerødder, kartofler og får.

Efter en god nattesøvn (vores første nat i en ger) og morgenmad bestående af havregryn med frisk varm komælk og en tur på yak okse for Rasmus og Jakob, var vi klare til at starte vores hike.

Vi gik op og ned og op og ned... ad bjergene i ca. 6 timer. Vi gjorde nogle få holdt, bl.a. ved skildpadde klippen, hvor der var en ovoo, som nogle af os rendte tre gange rundt om i håb om at få et ønske opfyldt og ved et tempel, hvor vi spiste frokost.

Vejret havde været ret besynderligt hele dagen. En kold vind blæste, men hvor der var læ kunne man

smide overtøjet. Lige efter templet blev vi overrumplet af en snebyge, den holdt dog hurtigt op.

Da vi havde gjort holdt med det formål at finde en god plads til teltet, kom endnu en snebyge. Denne gang med rigtige snefnug, så vi blev enige om at leje en ger på »campingpladsen« lige over for.

Vi smed hurtigt taskerne ind i geren og tog udfordringen at bestige et kæmpe bjerg (Hallgerd siger et lille bump (færinger!!!)). På toppen fo'r Frede rundt som en bjergged, der ikke havde lavet andet, mens vi andre sad og nød udsigten og det gode vejr. Med ét råber Eruka: »Snow is coming, snow is coming.« Vi kunne se at sneen kom væltende ovre fra bjerget ved siden af, og inden 1 min. søgte vi ly bagved nogle store klipper. Lige så hurtigt som sneen var kommet, forsvandt det igen, og vi kunne smide overtøjet endnu engang. Efter at have provianteret i kioskgeren var folk klar til aftensmad og råhygge.

Efter at have gået et par timer den næste dag i solskin, iført shorts og t-shirt, skulle vi krydse en flod for at komme over til vores overnatningsplads (lejrpladsen var inde mellem træer og lige ned til en rislende flod). Floden var isende kold for vores bare fødder. Alligevel skulle Susanne, Frede og Louise ud at bade senere på dagen.

Da vi havde spist frokost og sat telte op, delte vi os. Nogle tog på en

toptur med Eruka, andre på en meget erfaringsgivende ridetur, og en sad og passede på teltene og sig selv.

Hele dagen skinnede solen fra den blå, skyfri himmel, som mongoliet er kendt for. Efter aftensmaden havde vi et rigtig lejrball, hvor vi sad rundt om og sang og fortalte historier, til midnat.

Mandag morgen stod vi op, pakede telte sammen og gik op til vejen, hvor vi blev hentet af en bus magen til den vi blev kørt i fredag eftermiddag.

Weekenden har været en helt vild fantastisk god tur som vi sent vil glemme. I må hygge jer alle sammen. Savner jer.

Ulaan Baatar

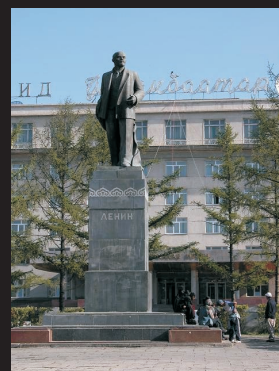
3/6 Rasmus: Det bedste ved en formiddag i Ulaan Baatar er lunt morgenbrød fra stambageren Hel-muth Sacher

– og den kølige vind mellem dig og solen

– og morgentravlheden af tøsede skolepiger, arbejdere, der så småt begynder at larme, stiledede unge mongoler i sort jakkesæt

– og alle de turister, der endnu ikke er stået op.

Det bedste ved Ulaan Baatar er, at byen slet ikke ligner det billede af en grå, russisk forstad vi frygtede. Det værste er, at gadebørnene er ligeglade.

Kl. 10 formiddag skinner Ulaan Baatar af guld fra de pompøse bank-facader, lysegrønt af forår på vej ned til internetcafeen, bordeauxrødt og karrygult af buddhistiske munke på strøgtur, uendeligt blå af den skyfri himmel over, gråt af betonen under – og sortbrunt af Nescafe'en her på Nassan's Guesthouse.

Det bedste ved at bo hos Nassan er den hyggelige pedel Inka. Og alle de amerikanere, svenskere, israelere og franskmænd man deler køkken med. Det værste er, når hollandske FiseFranz har ondt i maven og ligger halvvejs bevidstløs i Susannes seng i et par dage...

En ægte Mor Barn-dag parade kræver en masse balloner, rasler og mongolsk popmusik, og det bedste sted at opleve den fra er blandt en masse deltagende mongol-børn fra Dansk Mongolsk Selskab, der skræler med på Ohh, Boggie, Boogie Woogie ned mod Suukbaatar Square.

Det bedste ved Chingis Khan Jazz Club er en Dark Chingis Beer fra fad – gerne efter mongol-undervisning. Eller nej, det bedste er faktisk når Frederik får bartenderen til at spille Bob Dylan efter at Elvis' Greatest Hits har været på repeat en hel aften.

At påstå at varm gedemælk er det bedste ved Mongoliet er svært. Men serveret kl. 9 i en ger ude på landet, efter en småkold nat, hvor alle glemte at fyre i brændeovnen, og

med køer, der brøler og får, der bræger lige uden for, er det tæt på at være det bedste.

Det værste må være at ligge i sin seng et par dage efter – mens hele kroppen vender sig under skindet, vandet (osv.) er gået og der er 15. min. mellem prutterne...

Det bedste ved vores internetcafe er turen hjem derfra. At gå med hele flokken af huh-nomader og dele sladder, nyheder og kæreste-hilsner hjemmefra op ad Peace Avenue en lun mandag aften er det bedste.

Karavaneruten

11/6 Liza: Så nærmer Den Store Karavanetur sig. På søndag er der afgang i spejdernes russiske bus, hvor man kan nå at blive temmelig dus med fjedrene i sit sæde på den 2503 (!) kilometer lange Global Development Village Caravan.

I selskab med vores chauffør og 9 mongolske spejdere (og hen ad vejen sikkert utallige andre mongoler og husdyr...) skal vi ud at pynte trøstesløse rådhuspladser med kulørte flag, balloner og hjemmelavede oplysningsplancher om alt fra børnerettigheder til jodmangel.

Tiden vil vise, om vi kan komme på internettet undervejs. For jer, der er i besiddelse af et godt kort over Mongoliet, kommer her en rejseplan over turen som den »maybe – it's possible« kommer til at forløbe:

13. juni: afgang Ulaanbaatar

13.-14. juni: Darkhan-Uul

14.-15. juni: Orkhon

16.-17. juni: Bulgan

18.-21. juni: Khovsgol

22.-26. juni: Arkhangai

27. juni: tilbage i Ulaanbaatar

Vi glæder os og håber, bussen holder!

Homestay

12/6 Annie Simonsen: ... mange oplevelse. Nogle bedre end andre!

Det er den sidste dag på homestay. Hvor vi allesammen har haft forskellige oplevelser, nogle af os bedre end andre.

Jeg endte med at skulle ud i en helt anden by at bo, 125 km uden for UB. Jeg skulle bo sammen med et spejderkæstepar (måske ikke det bedste), de første 2 dage. Det begyndte meget godt, og jeg var positivt overrasket. De var helt vildt søde og venlige, og man blev budt på en masse mongolsk mad.

Moderen i familien flyttede over til en veninde, for at der var bedre plads til os. Jeg og spejderparret skulle sove i samme stue, ja alle 3.

Efter en hård dag faldt jeg trygt i søvn, mens de var i badekar.

Jeg vågnede næste morgen, og det første man gør, er at man tager på toilettet. Da jeg kom ud igen, opdagede jeg, at jeg har gode reflekser. Jeg sprang ind på toilettet igen

fordi de der midt på gulvet, foran mine sårbare øjne, lå og var godt i gang med at have sex.

Jeg blev siddende ude på toiletet til jeg mente, at der var ro igen. Og hvordan skal man reagere... »skulle jeg turde se dem ind i øjnene???« Men de var bare helt fortrolig med det, at jeg havde set dem, og lod som ingen ting. De lavede morgenmad med et fedt smil på læben. Jeg sad og tvang maden ned i mig og tænkte »lad mig komme væk«. Men der var intet at gøre, der var 1 nat tilbage!

Dagen gik stille og roligt, hvor vi havde det sjovt og hyggeligt. Om aftenen var vi på café med nogle mongolske spejder venner, der også var der fra. De var utrolig festlige at være sammen med. Det var smadder hyggeligt.

Da vi igen skulle til at sove, var de så søde at lade mig sove alene inde i stuen, og de flyttede ind i køkkenet. Jeg sov trygt og godt, og næste morgen gik jeg selvfølgelig ikke ind i køkkenet, før de var oppe.

I Mongoliet er det sikkert meget normalt på grund af de tætte forhold de lever i. Jeg må sige, at det er nok det største kultur chok jeg har haft, og som jeg nok får på hele turen.

Jeg bor nu hos en anden spejder, hvor jeg har mit eget værelse, og hvor jeg kan sove trygt i fred og ro. De er også virkelig flinke, måske for flinke nogle gange. Efter at man ikke orker at spise mere, så får man

lige en portion til, og efter maden skal man også lige have noget mongolsk yogurt.

Det er virkelig en stor oplevelse at være på homestay. Det er lidt svært at skulle leve efter deres normer, når man er vant til at bestemme selv og gøre hvad man har lyst til. Og så er det svært at skulle kommunikere, når nogle af dem ikke kan engelsk.

Nogen af os bor ude i et distrikt, hvor der ikke er vand, toilet, bad eller strøm. Så vi får ikke alle sammen den samme oplevelse, hvilket måske kun er godt. Bagefter homestay kan man kun tænke tilbage på det og grine, og tage det hele som en sjov oplevelse og god udfordring.

Karavane-bussen

28/6 Louise og Line: EN BUS MED PERSONLIGHED!

Så er vi tilbage i den larmende by efter 14 dage countryside. Det har virkelig været en besynderlig tur, med bunkevis af fede oplevelser, med alt lige fra rædsel da bussen var ved at vælte, til uforglemmelige jubelscener efter af have fået bussen op af pløret kl. 2 om natten. Vi vil nu kort beskrive bussens tilstand for folk uden ingeniør/mekaniker uddannelse:

– Utæt i regnvejr! (Sad man på Lines plads fik man virkelig styrtebad, så sad man der, gjaldt det altid om at finde en naiv mongol at bytte

plads med, når man så et tordenvejr der nærmede sig.)

– Havde svært ved at slæbe os op af selv små bakker. (Nogengange blev vi såmænd smidt ud af bussen, så den havde det mindre at slæbe på... eller hvis den nu skulle vælte)!

– Indimellem sad vores speciel medbragte mekaniker (Quark) ved siden af vores chauffør (Sumo) og holdt i gearstangen, for at den ikke skulle hoppe ud!

– Køleren er utæt som en si (så der skulle jævnlige fyldes kølervæske på!) – si og si – jaja, hellere overdrive end at være kedelig!

– Sæderne var mildt sagt elendige.

– Den gik nogengange i stå, helt uden varsel, og det eneste der var at gøre var bare at vente lidt, for så at starte igen!

– Den sagde underlige og meget mærkværdige lyde ved gearskifte.

– Den skulle helst køre om natten, for at køleren ikke skulle brænde sammen. (Vi havde kørt to timer da dette skete første gang).

– Kølerhjelmene måtte bindes op med snor, så motoren kunne blive afkølet under kørslen.

Trods disse fejl og mangler (bussens personlighed) vil vi alligevel savne vores kære russiske rød-hvide bus... (med kondomreklamer i bagruden), når vi kommer hjem til vores forældres luksus-biler!!

Rideturen 1

11/7 Louise: Så vil jeg skrive om rideturen. Det var så sejt, men det er umuligt at sætte ord på hvor dejligt det er at sidde på ryggen af sin hest (for mit vedkomne tror jeg det var en blanding af et muldyr og en snegl) og ikke tænke over hvor man satte fødderne, bare sidde og nyde de mest fantastiske bjerge, de kæmpe stepper (uden en eneste lille busk at gemme sig bag, hvis man skulle træde af på naturens vegne), enorme blomsterenge (der ville få det lille hus på prærien til at blegne), natur-skov (der ville få enhver skovfidus til at tabe underkæben), frodige floder... synge spejdersange og lære nye sange, det fik vi meget glæde af. Eller give muldyret et lille *tou* (det betyder hyp hyp på mongolsk) og så galop ud over stepperne med hestehalerne flagrende bagefter sig.

Nu tænker du sikkert: jamen fik i da ikke ondt i rumpen af alt det riden? Svar: jo for hulen da!! hele Team deutsche telecom tilsammen efter tour de france har ikke så ondt som os. Så det var rigtig rart, da vi en eftermiddag kom forbi nogle varme kilder med vandhuller fra 36 til 46 grader, hvor man kunne pleje de ømme muskler, det var rigtig tiltrængt.

Jeg tror at alle har haft et af deres livs oplevelser på ryggen af det kræ, det var helt fantastisk!

Rideturen 2

12/7 Line Nielsen: Hmm...! Ja, så tænkte jeg lige, at jeg da også hellere lige måtte få skrevet et lille indlæg til »rejsebrevs-siden« med lidt oplevelser og stemning fra rideturen.

Hold da op, hvor var det bare en fantastisk uge. Endnu engang blev jeg taget af Mongoliet med »storm« (eller egentlig en masse sol og en enkelt byge hver dag) og har igen haft en helt ubeskrivelig oplevelse hernede. Naturen var simpelthen den aller smukkeste jeg længe har set... og stepperne havde de smukkeste blomster-enge (ligesom dem man drømmer om når man er barn!) – der var så skønt og frodigt.

Vi red i alt 7 dage og tilbagelagde lige omkring 200 km. Ja, hvem havde nogensinde troet det om os?? (eller nu burde jeg måske tale for mig selv!), men os på hesteryg i en så vidunderlig natur, at man bare ikke kan foretage sig andet end at sidde på sin hest og skråle alverdens fantastiske sange i vilden sky. Også helt i top at lytte til vores dejlige guiders stemmer og skønsang når de red forbi os i fuld galop – eller når de slog vores hest i rumpetten, fordi de lige syntes at vi skulle have lidt ekstra fart på!! Det var så vidunderligt!

Vi red de fleste dage omkring 30-35 km, men nåede også en en-

kelt dag op på 45!! (hvor vildt det så end lyder, men vi var også undervejs i lige knapt 11 timer!!! (selvfølgelig inkl. en middagspause ved en ger, hvor vi lige blev budt på en enkelt skål the!)). Eftersom vi efter denne tur var temmelig godt møre, både for og bag og for nede og foroven, havde vi ikke så meget imod, at vi næste dag kun skulle ride de sidste 5 km for at komme hjem til vores vandrehjem: »Natures door«. Her fik vi den bedste behandling og stedet havde det absolut flotteste hul i jorden vi hidtil har set – endda med et helt normalt dansk brædt.

Nå, men det, rideturen og meget mere, må i høre en hel masse mere om når vi kommer hjem...

Pas godt på Jer selv.

Knus fra Line.

På vej til Kina

14/7 Louise: Jeg ville bare lige sige at der nu kun er 32 timer til vi tager med toget mod Kina. Så er næsten 2 måneder i Mongoliet slut, men til gengæld venter Kina med en masse spændende oplevelser. Men det er nu underligt alligevel, vi har lige været ude at spise afskedsmiddag med de mongolske spejdere og på eksklusivt diskotek bagefter – man skal vel tage afsked med maner!!

vi ses i danmark om 8 dage!!
mojn så længe

Lykken på mongolsk

15/7 Frederik: Det er natten før afgang mod Kina – et sentimentalt øjeblik. Her i Mongoliet kan man rammes af en følelse der for de fleste ville være begrebet LYKKE. Den kommer ofte uventet – sådan i glimt af længere eller kortere varighed, men er fuldendt og rammer plet lige i hjerte-regionen...

Lykken er at sidde rundt om et knitrede bål med mongoler og skiftes til at synge for hinanden på hver vores eget sprog.

Lykken er et inderligt grin fra en mongolsk spejder-unge fordi det ser sjovt ud når de andre og en selv prøver at lære en dansk sangleg som man ikke forstår.

Lykken er at kunne guide en Taxi rundt i Ulaan Baatar på mongolsk og vide hvor man finder det man har brug for!

Lykken er en langsom, varm solnedgang hen over et bjerg man har passeret på hesteryg samme dag.

Lykken er at sidde 16 mennesker i en minibus med plads til 9 og stadig kunne grine og synge som om man sad derhjemme med god plads.

Lykken er når man i løbet af få timer får mad i en ger på steppen, selvom man var uventet og til des- serts får grin og sang fra familiens yngste.

Lykken er i regnvejr at blive inviteret på mongolsk mælket og arig i

et telt, der hjemme i Danmark var blevet kasseret for mange år siden.

Lykken er en aftensludder på få engelske gloser og tegnsprog med vores hesteguide Dava om Mongoliet, vores rejse og os selv som gamle om mange år...

Lykken er en kold, koreansk Cass øl en aften på den mongolske steppe efter en dag med rumlen og bumlen i en bus der op ad bakke lyder som en hjort i brunst.

Lykken er når teknoen på diskoteket bliver afbrudt af Cotton eye Joe og generalsekretæren for de mongolske spejdere Jiminir m.fl. overtager dansegulvet og fyrer af med deres hjemmelavede spejderdansen.

Lykken er lyden af græssende heste, små brægende får, aftensnak og grin i teltet i den mongolske skumrings stille storhed.

Om et par timer er det farvel til nye venner, det evige gode mongolske humør, de billige gule taxier, de lange storslåede solnedgange, mongolernes ger, får, geder, heste, kameler, yak'er og hunde.

Farvel til stam-netcafe, mongolsk lækker mad, glat hår, kæmpe vidder, store, farverige bjerge, frodige store skove, en gennemsnits- fart på vejene på 30 km/t og en altid venlig og glad gæstfrihed.

Farvel til et land der har en plads i NordensNomaders mongolske hjerter.

Vi ses...

Rejsehøjskole Mongoliet F2004 nordensnomader

Deltagerne på turen:

Rasmus Bro Henriksen
Liza Schmidt (lærer)
Line Nielsen
Annie Wejhe Simonsen
Susanne Cecilie Nielsen
Louise Skov
Rie Rasmussen
Jakob Justesen
Hallgerd Kristiansen
Frederik Fredslund-Andersen

Rejsehøjskolen er et samarbejde mellem Haslev udvidede Højskole (HuH), Scouts of Mongolia og KFUM-spejderne i Danmark, der siden 2002 har iværksat en lang række aktiviteter i forbindelse med et 5-årigt Mongoliet-tema.

NordensNomader – 2. årgang af Rejsehøjskolen på HuH – var fra januar 2004 og 18 uger frem på højskolen med Mongoliet som linjefag, derefter 10 uger i Mongoliet og til sidst 2 uger tilbage på højskolen. Rejsehøjskolen sluttede 8. august 2004.

Dette års hold, *Ørkenens Døtre*, opholder sig indtil midten af juli i Mongoliet, se www.mongolerne.dk

Mere information om Haslev udvidede Højskole og Rejsehøjskolen finder du på www.huh.as

Rejsehøjskole Mongoliet F2005
Ørkenens døtre

Tanker omkring Shoovdor

Ger bad mig for nylig om at skrive en lille artikel til bladet, mens jeg er i Ulaanbaatar for at indsamle data til min PhD. Dagen efter gik jeg gennem et ger-distrikt lige nord for centrum i Ulaanbaatar. Jeg gik fra et interview med en ung kvinde, Shoovdor, der bor med sine tre små børn i en lille slidt, skæv og lånt ger.

Shoovdor med sine tre børn.

Mine tanker

kredsede om hendes og mange andres liv i storbyen – og hvad i alverden jeg skulle skrive, der ikke var for pessimistisk.

Midt i interviews og oplysninger havde jeg en fornemmelse af at mangle en faglig distance; derfor følger en mere ufiltreret beretning om in-migranternes vilkår i Ulaanbaatar i dag.

Ulaanbaatar i dag

Jeg var temmelig nedslået over, hvad Shoovdor lige havde fortalt mig – og over udviklingen i Ulaanbaatar, som jeg nu har fulgt i 11 år. I 1994-97 arbejdede jeg for Unesco på et fjernundervisningsprojekt for kvinder i Gobi og rejste og talte meget med familier i de 6 Gobi-aimager. At komme tilbage til Ulaanbaatar for at bo efter kun korte besøg i de forløbne 8 år var forstemmende.

Byen er eksploderet til næsten det dobbelte på 5-6 år, fra 800.000 indbyggere til officielt 915.531 (pr. 5. marts 2005) men anslået 1,3 mio., et tal UB's registreringskontor nikker samtykkende til. Forureningen om vinteren er chokerende: alt for mange gamle biler, alt for mange ger-ovne uden filtre og 3 kulkraftværker udspyr forurening over Ulaanbaatars dalstrøg; men værst, byen virker barskere, selvom der også er fremgang i landet og en større middelklasse.

Shoovdor er tynd som en bønnestage og klædt i alt for slidt tøj, men var fin i lyserød læbestift. Hendes børn på 3, 5 og 8 var alle hjemme; naboerne ser dem ikke gerne, for de er altid sultne og vil gerne besøge dem og se tv. Deres egen ger er tom bortset fra en gammel jernseng, en madras på gulvet, en kommode og en skæv træreol til nogle ganske

få køkkenting. Midt i geren er en lille ovn og kun een søjle til at støtte geren på midten. Geren er i en *hashaa*, en grund omgivet af et faldefærdigt træstakit. Stakitterne vælter og bliver ikke repareret. Grunden lige nord for byen er et sumpet område, hvor intet forbliver lige: gererne og husene skal klodses op og afstives, stakitterne vælter og lokummer kan ikke graves: de mudrer til af tis og regnvand og gør grunden til et ulækkert og usundt ælte om sommeren. Men området

er tæt på centrum og derfor attraktivt. Det har også fordele: der er vandhuse med relativ lille afstand, og vandet skal ikke slæbes op af bjergsider. Man er også tættere på jobmuligheder uden at skulle køre i micro eller bus, der er alt for dyrt for de fattige.

In-migration og kløfter

Jeg undersøger »pastorale kvinders sociale strategier for forbedring af levestandarden i bydistrikter«. Dvs. jeg taler meget med nomader, der er blevet tvunget til eller har valgt at migrere til byen. Jeg færdes dagligt i ger-distrikterne og mærker ikke blot en stor afstand mellem land og by, men også mellem centrum og ger-distrikter. Min tolk, en ung nybagt mor og opvokset i Ulaanbaatar, har gang på gang forundret udbrudt, at hun ikke anede, at livet var sådan bare 10 minutters gang fra Suhbaa-

tar Square. Og hun er ikke alene: mange byboere ved ikke hvor tæt og fattigt mange af deres landsmænd bor. Hun kommenterede, at man kunne da i det mindste lade være med at smide sit affald overalt. Hun vidste ikke, at der ikke er containere til affald og at afhentning af affald koster ca. 1.000 tugrik om måneden, hvilket ikke er en post på budgettet, man prioriterer højest, når man er fattig.

Nye migranter modtages ikke med åbne arme: der er et ordsprog der siger at en overnattende gæst fulgt af nok en gæst ikke kan lide hinanden, og værten ønsker ingen af dem. Sådan er det med migranter: Migranter der har slået sig ned kan ikke lide de nye – og Ulaanbaatars befolkning fra før ca. 1995 kan ikke lide nogen af dem. De fleste migranter slår sig ned længere uden for bymidten end Shoovdor; der er ikke længere plads tæt på centrum. De slår sig ned på uegnede og forbudte steder: på bjergtoppe og i områder, hvor forsommerens regnvand gør grunden usikker, og der er fare for mudderskred.

Jeg spurgte Shoovdor direkte om hendes liv og fik meget klare og ikke undvigende svar. Her som i mange andre interviews er det en kolossal ændring fra mine interviews for 10 år siden, da mange flere emner var tabu. Års kampagner har flyttet grænserne for, hvad der er privat, selv om det er pinlige og smertefulde emner. En stor ændring er også, at de kvinder jeg taler med ofte på et tidspunkt i samtalen brister i gråd. Det skete aldrig, da jeg arbejdede her tidligere og lavede ca. 300 interviews i familier, hvor mange kæmpede mod fattigdom og usikkerhed. Byfattigdom uden mu-

lighed for lidt selvforsyning af mælk, kød og uld og i et ukendt miljø for in-migranterne er barsk. De skuffes i deres forventninger til job og uddannelse: der er ingen jobs og der er kun få skoler, der tager uregistrerede børn, og hvis de kommer i skole, kører de i visse distrikter med 3 hold børn om dagen og en klasse-

der uanset social status er ofre for hustruvold.

Vold er i det hele taget udbredt. Min familie, inkl. min søn på 6, overværede desværre en mands overfald på sin kone/kæreste, hvor hun fik knytnæveslag i ansigtet så blodet flød og spark i ribbenene så hun fløj ud over vejen. Centeret rap-

porterer om vold mod ikke bare kvinder, men også kvinders vold mod mænd, vold og voldtægt af børn og forældre, incest og salg af børn til prostitution. Alt dette kunne der ikke tales om for 10 år siden, hvilket dog ikke udelukker at det fandtes. De mongolske centre er klar over, at det ikke er et mongolsk fænomen, men et verdensomspænden-

de problem, der skal løses. Almindelige mongoler bryder sig dog ikke om denne snak, og synes det er pinligt.

Kvinders historier

Ikke desto mindre fortæller mange kvinder meget åbent om deres liv, og hvad de har været udsat for (mænd synes stadig mere lukkede, men jeg er nok heller ikke den rette til at spørge dem...). Jeg spurgte en kvinde, Hishigjargal fra Zavhan, hvad hun lavede nu hvor hun ikke kunne malke og forarbejde produkterne fra deres 800 får og geder, køer, yak og heste, der næsten alle var døde pga. *zud* (de strenge frostvintre). Hun trak på skuldrene og nævnte madlavning og børnepasning og stirrede ud af ger-åbningen. Jeg nævnte den – relativt – gode udsigt, som ikke alle i byen har – og hun brast i gråd.

Shoovdors hashaa.

kvotient på 60. Dvs. håbløsheden lur, og mange drikker alt for meget.

Alkohol og vold

Shoovdor, som jeg lige havde besøgt, havde netop fortalt om sin eksmands alkoholproblemer. Han var for nogle dage siden kommet forbi, havde generet hende og svinget hende rundt ved hestehalen på pladsen foran geren. Naboer var kommet til ved hendes skrig og havde holdt ham nede, indtil politiet havde taget ham med til 3 dage i detention og forhåbentligt 3 uger i en slags straffeanstalt. Han bidrager aldrig til børnenes liv og opvækst. Han er alkoholiker og voldelig. På den måde repræsenterer han en al for stor del af befolkningen. Statistik på området er svær at indsamle, men *National Centre Against Violence* anslår, at en ud af tre kvin-

I samme ger-distrikt, Songino Hairhan, besøgte jeg en familie fra Bayanhongor. De ca. 60-årige forældre havde mistet alle deres dyr og var kommet til byen. Det var deres 30-årige datter, Altanstog, jeg talte med. Hun var fulgt efter forældrene fra sum-centret, da hun så en udvej for at slippe væk fra sin voldelige

mand. Hun boede nu med sine 4 børn på 6-12 hos forældrene, der også husede en yngre søn og en ældre datter med familie. De var i alt 6 voksne og 6 børn, som skulle leve af de to forældres minimumspension på 32.000 hver og børnenes børnepenge. Det kunne forslå til mel og ris og lidt kul om vinteren. Den yngste søn på ca. 25 kom

hjem fra sin jobsøgning og sad tavst. Han hverken ryger eller drikker, er stærk og arbejdsvillig, men finder intet job. Han ville gerne med på billedet, men ville gemme sig pga. af sine slidte og usmarte bukser... Altantsog brast i gråd, da hun fortalte, at hendes 4 børn var en hyldest til morens tab af 5 af sine børn. En hyldest hele hendes familie dog bebrejder hende.

Tuya, 47 år, rolig, nydelig og meget sympatisk, flygtede for 5 år siden fra sin ekstremt voldelige og utro mand og fra deres hjem i en sum i Hobsgul. Hun havde i mange år jævnligt flygtet i dagevis op i bjergene med de 4 børn – eller efter at have opsøgt politiet for beskyttelse. Efter 3 år lykkedes det to af børnene på nu 16 og 24 at flygte, mens 2 piger på 18 og 21 er tilbage. Jeg spurgte om hun frygtede for deres velbefindende og senere om hun

frygtede incest – og hun måtte have lommestørklæder af mig. Tuya lever af at passe en venlig families hus og *hashaa* (grund) og får 5.000 tugrik om måneden (25 kr). Nu skal familien flytte til september, og Tuya mister den lånte ger og sit job. Hvis manden blot havde været utro, ville hun bestemt være blevet hos ham.

Amerikanske Hummer på gaden i UB.

Nu tænker hun dog kun på at få et job og give sine døtre en mulighed for at komme væk fra ham. Sumen ligger dog 650 km fra UB, og det vil koste en person 40.000 tugrik for rejse i microbus, retur. Tuyas chancer for at få et job er små; hun er alt for gammel og der er for mange om alt for få jobs. Tuya er ellers oprindeligt fra UB og er derfor registreret i byen, dvs. hun skal ikke igennem den række af kvaler, som mange andre in-migranter må.

Registrering i Ulaanbaatar

Jeg besøgte Shoovdor første gang for cirka en måned siden. Vi kom sammen med en lokal socialarbejder, Nansalmaa, fra Suhbaatar *horoo* (distrikt). Hun er selv in-migrant og enlig pga. af mandens alvorlige alkoholproblemer og vold. Hun ville introducere os for en migrant, der som så mange andre hav-

de problemer med sin by-registrering. Da migrationen midt i 1990'erne begyndte at blive et problem i Ulaanbaatar forsøgt bystyret i 1995 at afkræve migranter 26.000 tugrik for at standse stømmen. Registreringsgebyret steg i 2000 til 50.000 tugrik per voksen og 26.000 per barn. Til sammenligning er en almindelig løn på ca. 60.000 tugrik i dag, og en pension er på mellem 25 og 50.000. Dvs. registreringsafgiften for nomader, der er flygtet fra tab af deres livsgrundlag på landet, havde ingen chance for at betale – og blev som uregistrerede udelukket fra arbejde, sociale ydelser, inkl. adgang til lægehjælp og skole. De sociale problemer, det medførte, var kolossale og tragiske for mange migranter, så registreringsafgiften blev – hårdt presset af den nationale menneskerettig-

hedskommision – igen hævet den 23. september 2003. En embedsmand, Ganbold, fra Ulaanbaatars bystyre mente dog ikke det skulle være så slemt at betale; det gik jo til oprettelse af vandforsyningssteder, bedre veje og belysning i områderne.

Shoovdor og hendes børn er dog stadig ikke registrerede, selvom afgiften forlængst er hævet, og hun kom til byen for 8 år siden. Hun er langt fra den eneste uregistrerede migrant, for mange er i samme situation: de kan ikke blive registrerede uden at »af-registrere« i deres oprindelige sum og aimag. Stort set ingen migranter er klar over denne regel, når de flytter – og langt de færreste har råd til at rejse tilbage for at lade sig af-registrere. På *National Summit on Migration* i parlamentet i maj 2005 kom det frem, at der er opmærksomhed på problemet, men

intet konkret blev nævnt som løsning. Derimod udtalte udenrigsminister, Ts. Njamdorj, at in-migranter ikke lader sig registrere pga. »sløsethed og dovenskab«.

Shoovdor ville nu nok gøre meget for at kunne blive registreret. For hende betyder det, at hun ikke får 3.000 tugrik (15 kr.) per barn om måneden, som hun er berettiget til. Hun fik ikke starthjælp på 45.000 umiddelbart før det sidste barns fødsel eller 50.000 efter fødslen. Hun får ikke selv barselspenge og har ikke ret til at få sit barn på 8 i skole. Hun kan heller ikke få arbejde, som er det hun allerhelst vil. Da vi besøgte hende første gang havde hun lige fået et ekstraordinært job i *horoo*'en med at holde orden omkring offentlige affaldscontainere. Her ville hun tjene 10.000 tugrik om måneden. Det er så lidt, så det næsten er værre end ingenting. Jobbet holdt til lige efter præsidentvalget nogle uger senere (maj 2005), så var der ikke længere noget job...

Korruption

Til præsidentvalget hed det sig, at alle fire præsidentkandidater var korrupte. De fleste trak på skulderen og sagde: »Hvad kan vi gøre ved det? Politikerne har magten og tager pengene. Se bare på parlamentets parkeringsplads.« På trods af at statslønninger er lave, holder her udelukkende store land-cruisere. For 10 år siden mente mongoler, at der var korruption blandt trafikpoliti og lidt, ligesom privilegier, blandt bureaukrater. Nu tror ingen på, at man kan gøre forretninger uden korruption. Især blandt forretningsmænd og -kvinder og politikere på højeste niveau ser man folk, der bli-

ver usandsynligt rige. Alle ved, at det er ved hjælp af korrupte aftaler; hvordan ville man ellers få råd til en Hummer? I Ulaanbaatar er der mindst 20 Hummer'er; en ombygget militærbil, der har nærmest kultstatus blandt rige unge eller umodne ældre, ikke blot i Mongoliet. De koster en formue: i foråret 2005 var

Altantsog med sin mor og ene bror.

brugte modeller til salg for 140.000 USD (nu faldet til 80.000 UDS). De kan ikke køre på landet, selv om de er firhjulstrukne: de sluger meget benzin, og der er for langt mellem sumer, hvor man kan tanke.

Statens budget til sociale ydelser er sat ned. Fattigdomsprocenten falder ikke. Tværtimod bliver fattigdommen barskere. Kontrasten mellem rig og fattig er kolossal. Det er forstemmende, at den sociale solidaritet er så lav, og at især politikere modsætter sig, for eksempel, kampagner mod alkohol, fordi de selv ejer virksomhederne. De ejer selv illegale guldminer og er med til at give udenlandske selskaber alt for fordelagtige kontrakter og forurene floder, naturområder og gode græsningsarealer. Det virker – og er – uretfærdigt at en ung mand som Altanstogs bror, der ikke drikker og aktivt søger arbejde, ikke finder no-

get, blot fordi han mangler netværk eller midler til bestikkelse. Der er dog international opmærksomhed på korruptionsproblemet: jeg tager det som et godt tegn, at foreninger jævnligt demonstrerer mod korruptionen på Suhbaatar Square, og at BBC World i april havde et indslag om korruptionens enorme omfang i Mongoliet.

I Suhbaatar-distriktet sad Shoovdor i den meget lille fir-vægs ger og smilede over sit held: min tolk og jeg var kommet med gaver i anledning af 1. juni, børnedagen, og en nabo havde overbragt en fribillet til børneparken samme dag. Jeg gik som sagt fra Shoovdors ger og så på de snavsede og slidte gerer, der ser værre ud år for

år og ofte erstattes af små træ- eller murstenshuse. En mand råbte spørgende, hvorfor jeg tog et billede af et lille hus og sagde senere, at huse er »udvikling«, geren er uddøende. Selvom mongolerne selv siger, at de generelt ikke er venlige over for hinanden, og man mærker folks frustration og tendens til hidsighed i trafikken, så er de fleste jeg møder på min vej søde og hjælpsomme. De ønsker forbedringer og vil yde en indsats, hvis de bare vidste hvordan. Men de fleste trækker opgivende på skuldrene, sukker – og betaler den bestikkelse, der forventes for næsten enhver lille ydelse. ■

Tekst og foto: **Ann Benwell**

En schweizer i Mongoliet (I)

Den schweiziske journalist og fotograf, Walter Bosshard, foretog i alt fire rejser til Mongoliet i årene 1934-36. Det kom der en rejsebog ud af i 1950. Bogen udkom på dansk i 1954 i serien Fremads Rejseboer. Bosshard skriver levende om sit møde med mongolerne og de svenske missionærer. Som en introduktion til denne absolut læseværdige bog bringer vi i dette og næste nummer af Ger et uddrag af bogen.

Første gang, jeg gjorde bekendtskab med mongoler, var en kold novemberdag i 1928. Om formiddagen slentrede jeg omkring i de smalle basargader i den turkestanke handelsby og standsede foran min ven Abdul Rahims bod, hvor seks mænd med mørke, solbrændte ansigter, livlige øjne og klædt i vinrøde dragter og huer med pelsbesætning stod og betragtede de udstillede varer.

»Salaam aleikum, Sahib-salaan«, hilste den indiske købmand mig og bød mig en kop te. Jeg betragtede interesseret de fremmede, også fordi basargaden, som vanligt på denne tid af dagen, var næsten folketom.

– Dagen begynder godt for dig, seks kunder så tidligt, indledede jeg samtalen.

– Må Allah – hans navn være vel-signet – give dig ret. Men disse fremmede køber ingenting, de kikker kun på varerne, fingerer ved alt, og ligeså snart deres nysgerrighed er tilfredsstillet, går de videre til den næste bod.

– Ja, fremmedartede er de unægtelig, svarede jeg.

Deres hjemsted må ligge langt fra vores dejlige Kashgar. Jeg mindes ikke at have set et sådant folke-

slag før. Jeg er endnu fuldstændig uvidende.

– Du behøver ikke at skamme dig over din uvidenhed, svarede Abdul Rahim, for de ses sjældent her. Det er mongoler og de lever på den anden side af Gobi.

Han fyldte min tekop og spurgte den eneste af dem, som talte en smule tyrkisk: Hvor langt har I rejst?

– Ottetusinde li, måske titusinde, jeg har ikke talt dem.

– Og hvordan ser der ud, der hvor I bor, spurgte han.

– Som i Turkestan – som i Kashgar? Føjede jeg opmuntrende til, da det trak ud med svaret.

– Nej, det er noget helt andet.

– Hvorledes da, fortæl noget!

– Ingen huse, ingen smalle gader, kun en stor, dejlig græsgang med heste-, kamel- og fårehjorde.

– Smukkere end Turkestan?

– Ih ja, tusinde gange smukkere, det er det dejligste land i verden.

– Hvem er jeres konge, jeres hersker?

– Djengis Bogdo Khan, svarede han uden tøven.

En ny verden havde pludselig åbnet sig for mig. Jeg forsøgte at forestille mig denne den dejligste plet på jorden.

Store græsgange med hjerde af heste og kameler, ingen huse, ingen gader. Kongen hed Djengis Bogdo Khan, den Djengis, som havde været død i næsten syv hundrede år. De mennesker, jeg så her, var altså efterkommere af det folk, som engang i store skarer var trængt ind i Europa, hvor de havde dræbt alle, som kom i vejen for dem.

– Jeg vil gerne besøge jer engang, sagde jeg lidt efter.

Mongolen oversatte mine ord for sine kammerater og fortsatte henvendt til mig:

– Vejen er lang og besværlig. I mange dage må du ride på en kamel igennem en ørken, hvor der hverken findes vand, fåreflokke eller hestemælk.

– Men hvis jeg overvinder varme og kulde, sult og tørst, hvad vil jeg så få at se?

Der kom liv i hans øjne og stolt og selvbevidst svarede han:

– Da kommer du til de herligste grønne enge, hvor du vil opleve, hvad jeg netop har fortalt. Og du vil ikke mere få lyst til at vende tilbage til denne verdens døde huse.

Tre år senere opholdt jeg mig i den modsatte ende af det asiatiske fastland. I maj 1931 traf jeg i Peking en høj, blond flyver, Hannes Rathje, hvis ungdommelige, frejdige optræden straks indgød tillid. Han indbød mig til at følge med på det nystartede »Eurasia«s første postflyvning over Manchuriet til den russiske grænsestation Manchuli. Førend jeg havde drømt derom, lærte jeg dette »det skønneste af alle lande« at kende fra luften. I fugleperspektiv så jeg da for første gang de endeløse græsgange, jeg havde hørt om i Kashgar. En bæk eller flod slyngede sig i store buer igennem det mennesketomme landskab. I hundredvis af heste og kameler galopperede over sletten, måske grebet af skræk ved synet af den store fugl. Men så langt øjet kunne række, så man ikke nogen form for bebyggelse. Kun i horisonten skimtede man noget, som kunne minde om ruiner, det var

mongolernes små handelspladser, hvor de kunne bytte deres huder og uld mod forbrugsartikler, før de vendte tilbage til deres lejre med de runde, brune telte, der kunne minde om store paddehatte.

Denne flyvetur var så eventyrlig skøn som en drøm, utrolig og uvirkelig. Først da hjulene atter rørte jorden på flyvepladsen Nanyon, udenfor Peking, vågnede jeg op af rusen.

To gange fik jeg lejlighed til at se dette umådelige land fra luften. Og var henturen vidunderlig, så blev tilbagerejsen endnu skønnere, snart lod Hannes Rathje maskinen svæve højt som en ørn, snart nærmede den sig jorden for at forfølge en flok antiloper. Radiotelegrafisten Max Springweiler tegnede fra tid til anden en lille skitse af flyveruten, og ingen af os anede dengang, at denne kæmpefugl, som nu så legende let bar os over steppen, allerede en må-

ned senere skulle blive skudt ned. Vraget af den ligger sikkert den dag i dag i nærheden af Buirsøen. Mongoler under russisk ledelse nedskød med mange velrettede skud den lavt flyvende maskine og tog piloten til fange som spion.

På det tidspunkt var jeg dog forlængst hjemme i Europa igen. Men udlængselen lokkede mig atter til Asien, og i foråret 1933 slog jeg mig ned i Peking, denne den skønneste af alle Østasiens byer, som med sine vidunderlige arkitektoniske mindesmærker, brogede folkeliv og uforlignelige blå himmel udøver en uimodståelig tiltrækningskraft på enhver rejsende.

Mongoliet var stadig langt borte, men vejen dertil begyndte gradvis at åbne sig. Jeg kom i forbindelse med de svenske Mongoli-kendere, som af og til besøgte Peking, og som fortalte de mest hårrejsende historier om ulve- og menneskejag-

Wan-Tschuan-passet med de sidste udløbere af den store kinesiske mur.

ter, om vilde ridt over steppen, men også om mongolsk gæstfrihed og smukke kvinder, så man ofte var i tvivl om, hvad der var digt, og hvad der var virkelighed.

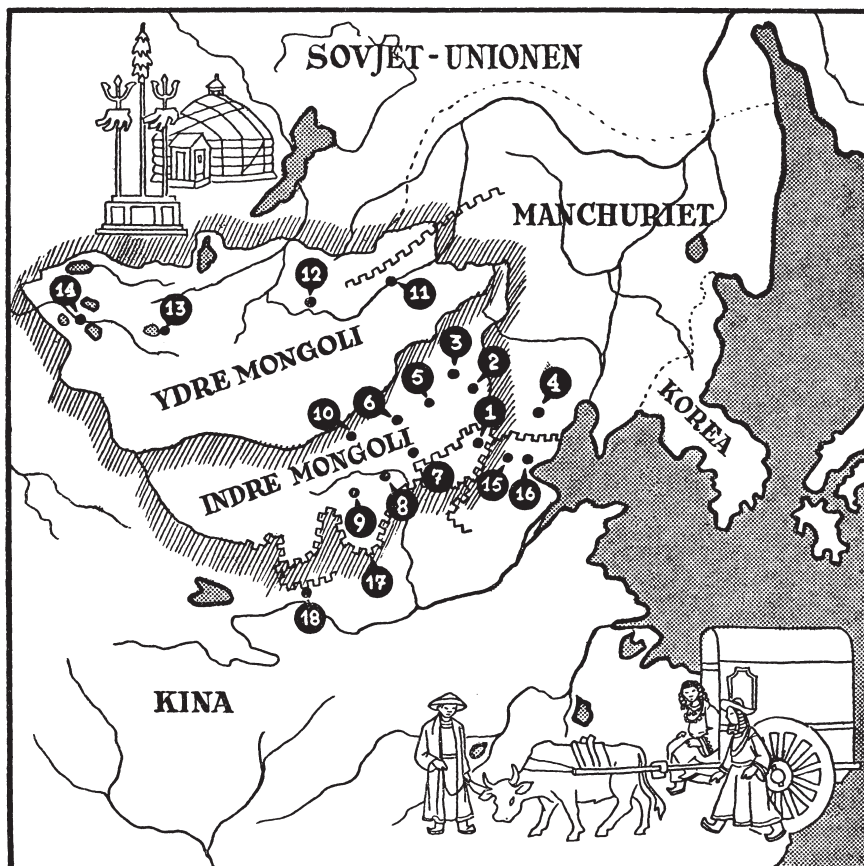
Disse Mongoli-svenskere er besynderlige mennesker. I deres årer rinder det gamle vikingeblood endnu. I hvert fald må man formode, at det er en arv fra forfædrene, disse havets nomader, som gør, at svenskerne har haft så let ved at føle sig hjemme hos fastlandets store nomadefolk. Kun et lille selskab på omkring en halv snes stykker; men de var fyldt af en frisk pionérånd, i deres årer flød en dråbe opdagerblod, og deres glade og naturlige væsen skaffede dem venner overalt.

Kalgans gader og stræder er ikke anlagt med henblik på automobiltrafik. Mange hjørner og forhindringer stod i vejen for udsigten, så der krævedes en dygtig mand ved rattet, hvis man skulle få bilen bugseret uskadt igennem. Men Sji-lov kendte alle karavanebyens fælder. Han ordnede den nye Buick, lige så godt som han klarede politifolkene, som standsede os ved byporten og brugte en uendelig tid til at stemple vore pas.

Vi fulgte den gamle karavanevej, som langt borte ender i Rusland. »Vej« viste sig hurtigt at være en fejlagtig betegnelse, for et stykke udenfor byporten førte den ind i en flodseng fuld af rundsløbne sten og mudderpytter. Og herfra slingrede bilen op og ned af nøgne bakker, som var så sønderslået af regnen, at de nærmest lignede de sandhøje, børn former ved stranden.

Allerede fra den tidlige morgen er der liv på denne, i umindelige tider trafikerede vej: man så bønder som drev deres kvæg til marked, kvinder med landbrugsredskaber, legende børn, får og hunde. De store karavaner på vej til byen mødte vi

Kort gengivet fra bogen. 1) Kalgan, 2) Dolon-nor, 3) Naiman-ol, 4) Jehol, 5) Gul-chaghan, 6) Sjaramuren, 7) Suiyuan, 8) Kueihua, 9) Pao-t'ou, 10) Polingmiao, 11) Kerulen, 12) Urga (Ulan-Bator), 13) Uliasutai, 14) Kobdo, 15) Nankou, 16) Peking, 17) Den kinesiske mur, 18) Lanchow.

først senere på dagen. Wan-Tsjoan-hisao var tidligere det sidste hvilested for købmanden fra Centralasien.

Sji-lov undgik de smalle bygader og kørte langs med den forfaldne bymur, hvor græs og buske voksede imellem ruinerne. Vejen blev stadig dårligere. Selv vor let lastede Buick prustede og stønnede, mens den arbejdede sig frem igennem den smalle, stenfyldte flodseng med de høje klipper på begge sider. Højere og højere steg fjeldet, og imellem det gule græs tittede de første små blomster frem. Dybt under os lå sletten i grå morgendis; men i øst viste solen sig over de lave, blå bjerge. Pludselig standsede vognen. – Vi er ved Van-Tsjuanpasset, oplyste Sji-lov. Den kinesiske mure udløber.

Et pas var det nu ikke, for på den anden side denne mongolske ind-

faldsport gik vejen ikke nedad. Vi var på den centralasiatiske højslette, der begrænsedes af en gammel jordvold. Men disse forposter var ikke bygget med samme grundighed som ved Nankau-passet. Stenene lå løst stablet op og lerhytter tjente til vagttårne.

På turen videre frem fortalte Sji-lov en gammel saga om en mongolsk konge, som havde en »hvid« og en »sort« hustru. Da de ikke kunne enes, byggede kongen en by til dem hver, Tsjagan til den hvide, Hara-Balgas til den sorte. Om den sidste, der var en ond og begærlig kvinde, fortælles det, at hendes ånd spøger endnu.

På ruinerne af dennes by rejstes en anden, som kineserne kaldte Chang-Pei-Hsien. Den lignede langt fra en kongelig residens. Tidligere tiders pragt var forsvundet.

Kinesiske indvandrere tog den i besiddelse, købmænd, som til det yderste udnyttede de kolonister, som hvert år i tusindvis søgte lykken i Mongoliet.

Chang-Pei-Hsien lå, hvor de to vigtige veje fra Urga og Dolon-norskærer hinanden, og i den store gæstgivergård blev der i gamle dage udvekslet nyheder mellem Øst- og Nord-Mongoliet.

Men også dér var der blevet stille. I de store stalde stod nu lastbiler, i stedet for kamelklokker hørte man automobilhorn.

Kinesiske soldater forsvarede kolonisterne, som kom sydfra og slog sig ned i dette land, som tidligere havde tilhørt mongolfyrster.

I gennem årtier havde der været en sejr og forbitret kamp i gang imellem de to folk, en kamp, som den øvrige verden dog sjældent hørte noget om.

I fyrretyve år havde hertug Larson været midtpunkt i denne kamp. Han kendte mongolstammerne og deres fyrster lige fra Sibirien til Nord-Kina og havde påtaget sig det som en livsopgave at forsvare dette retsløse folk.

Om aftenen nåede vi frem til et tempel, som lå på en bakke med en enestående udsigt over steppen. Blændende hvide mure omgav de tre i tibetansk stil opførte enbeboelseshuse. Hertugen og fru Larson modtog os i en smal sideport og førte os til en terrasse foran hovedbygningen, hvor vi en tid nød den kølige aftenluft.

Under aftensmaden bekræftede Larson de iagttagelser, vi havde gjort under rejsen og fortalte om de bekymringer, som tyngede folket og fyrsterne.

– Mongolerne, sagde han, har altid været et misforstået folk, og det skyldes, at de aldrig selv har nedskrevet deres historie men har overladt det til fremmede. Helt op til mod kejserdømmets sidste dag var Manchuriet og Mongoliet lukket for

kinesere. Men republikkens grundlæggere betragtede de mongolske områder som det kinesiske folks ejendom. Gamle rettigheder og privilegier blev ignoreret. De nye embedsmænd berigede sig selv ved salg og udstykning af jord, som tilhørte mongolerne.

Efter Manchudynastiets undergang flød en uafbrudt strøm af bønder og håndværkere fra provinserne Honan, Hopei og Shantung ud over Mongoliets vidtstrakte jomfruelige sletter. Hvert forår gentog det samme skuespil sig. En endeløs karavane af vogne med landbrugsredskaber, kasser, bylter, sædekorn, masser af kvinder og børn, en del høns og svin drog ud til de gamle græsmarker, som hidtil havde været mongolernes ejendom. Mennesker, som på grund af oversvømmelse, tørke eller røvere havde mistet, hvad de ejede, pakkede det nødvendige sammen og kom slæbende med det på ryggen til det nye land, som de havde hørt fortælle om. I tusindvis drog de længere og længere ud og forvandlede græsgangene til ager og mark.

Endnu for fyrretyve år siden fandtes der ikke en eneste kolonist nord for den kinesiske mur. Nu ligger de længst fremskudte kineserbyer hundrede og halvtreds kilometer på den anden side den gamle grænse, og hvert år rykker de et par kilometer frem mellem Manchukuo og Tibet. De bedste græsgange er kommet på kinesiske hænder. Tilbage til heste-, fåre- og kamelhjordene er der kun den tørre sandørken i nærheden af Gobi. Altfor sent satte de gæstfrie mongoler sig til modværge. Længst muligt fulgte de den gamle lov at give en vandrer, som kom til en brønd eller græsningsplads, lov til at udnytte den, så længe han ønskede. Men da nomaderne blev klar over, at kinesiske kolonister betragtede marken og ageren som deres private ejendom, overfaldt og bortdrev de dem. Men kine-

serne, som ikke var bange for livet, vendte tilbage under beskyttelse af en masse soldater og kampen kunne begynde påny.

– Mongolerne måtte give efter, sluttede Larson sin beretning, men selv ikke på de fjerntliggende sletter får de lov til at leve i fred. Deres smukke heste er en stadig fristelse for soldaterne, som, hvis lønnen udebliver, tager på plyndringstogter til de mongolske græsgange. Det sker ofte, at hjorderne drives over grænsen om natten, og mongolske soldater får ikke lov til at følge efter og hente dem hjem igen.

Vi sad til sent ud på natten i den lille dagligstue, som fru Larson havde indrettet så nydeligt. Hun var forlængst gået i seng, da Larson førte os over i den lille sidebygning, hvor vi skulle sove. De røde paneler med store dragedekorationer lyste spøgelsesagtigt i lysskæret.

En kaminild opvarmede hallen, hvis loft var bemalet med tibetanske bogstaver.

– Er det et gammelt tempel, spurgte jeg.

– Fuldstændig rigtigt, svarede Larson, i morgen skal jeg fortælle nærmere om det; det er for sent i aften. I Mongoliet går man tidligt i seng og står op med solen.

– Hvad hedder Deres hertugdømme, spurgte Marquand.

– Den hvide tempelgård, Dsjagan-Kurian-Suma kalder mongolerne stedet. ■

Tekst og foto: **Walter Bosshard**

Walter Bosshard: *Mongoliet*. København 1954, Fremad. Tekstuddragene er fra s.17-21 og 41-45. Billedet på side 17, stammer fra bogens schweiziske udgave: *Kühles Grasland Mongolei*, Zürich 1950, Büchergilde Gutenberg.

#TODAY **ОНӨӨДӨР**
МОНГОЛЫН ҮНДЭСНИЙ ӨДӨР ТУТМЫН СОНИН

Marskal Choibalzan (forrest i billedet til venstre) modtages i lufthavnen i Je-He, 1945. I billedet bagerst til venstre ved siden af kampflyet står Luvsandamba Zerendorj sammen med en russisk pilot.

Himmelen beskyttede min far

I anledning af 80-årsjubilæet for mongolsk luftfart bragte avisen Onoodor ('I dag') en dramatisk beretning fra det mongolske luftvåbens barndom.

Ved 30-årsjubilæet for slaget ved Khalha gol i 1969 så jeg en udgave af »Folkenationalret« (tidligere Mongolsk avis – red.) fra maj 1936. En af artiklerne handlede om min far, så jeg tog hen for at vise den til mine forældre. Min far var meget glad, fordi han i forbindelse med jubilæet var blevet tildelt en medalje for sin deltagelse i slaget ved Khalha gol; selv havde jeg også modtaget en lidt anden form for anerkendelse, som jeg glædede mig til at vise dem.

Min far spurgte til min medalje på brystet, og jeg svarede i sjov: »Det var fordi jeg ikke græd, da du

tog af sted til krigen.« Men det var nu, fordi jeg havde deltaget i konkurrencen om at lave en skitse til medaljen for 30-årsjubilæet for Khalha gol, og mit bidrag var blevet valgt blandt mange andre.

I den 33 år gamle avis stod der, at Luvsandamba Zerendorj fra Bornuur i Töv Aimag, 17 år gammel i 1932, var begyndt sin træning som kamppilot i Ulan Bator. Da han efter 1 år var færdiguddannet, blev han chef for faldskærmstropperne. Luvsandamba deltog i bombardement og beskydning af de japanske tropper, som var trængt over grænsen den 31. marts. Efter kampen

hjalp han en af sine kammerater, en pilot, der var blevet såret.

Jeg læste artiklen for mine forældre og spurgte, hvem det var der var blevet såret. Min far fortalte derefter, hvad der skete dengang:

»Det var en svær tid, hvor de japanske og manchuriske soldater krænkede grænsen ved østfronten gentagne gange. Jeg blev sendt til Bayantumen sammen med den specialgruppe, der var blevet flyttet til Bayantumen og Tamsagbulag i vinteren 1935 for at kæmpe fra luften, hvis fjenden angreb.

Det var en rigtig kold vinter med meget sne i Bayantumen. Så snart vi var ankommet ryddede vi sneen, lavede en landingsbane og trænede angreb på tropper på landjorden. Om natten holdt vi vagt ved flyene og afventede alarm i form af hornsignal eller hejsning af det røde flag.

Alarmen kom ved at flaget blev hejst. Vi samledes straks ved flyene, og vores leder Shagdarsuren fortalte os, at japanske soldater angreb vores grænsevagter ved Adag dulaan. Vores ordrer gik ud på at bombardere dem i en højde af 1.200 m og derefter gå ned til 400 m og starte beskydning. Vores fly havde hver 12 bomber.

Vores 12 fly fløj i formation af 4, med 3 fly i hver. Jeg tog ansvaret for den forreste gruppe, Dagva for den venstre, Luvsandamba for den højre og Munhoo for den sidste del af formationen. Dengang havde piloterne ikke nogen radiokontakt med hinanden som i dag. Derfor havde de, der skulle give ordre til at angribe, et rødt og et hvidt flag. Det røde flag betød, at man skulle kaste bomber, og det hvide flag betød, at der skulle skydes.

Vi angreb kolonnen af japanske soldater bagfra. Det var japanske soldater, der var på vej mod grænsen ved Alag morit. Da det røde flag kom frem, startede vi bombe-

Luvsandamba Zerendorj,
pilot, 1936.

mentet. Jeg kastede 3 bomber, og de ramte den bagerste del af den japanske kolonne. Opmuntret af dette, kastede jeg den anden pulje af bomber.

Efter at vi havde kastet bomberne, gik flyet på det hvide signal ned til beskydning med maskingevær. I alt angreb vi 5-6 gange. Da jeg derefter begyndte at orientere mig om mine kammerater, kunne jeg se, at der kom røg fra Munhoos fly bag ved mig. Jeg så også min chefs fly flyve væk og lande i nærheden. Min chef, Shagdarsuren, landede lidt længere væk fra Adag dulaan.

Jeg kunne ikke vide, hvad der var sket, da vi ikke havde radiokontakt. Jeg lod de andre fly vente i luften og landede i nærheden af ham. Han var såret i skulderen. Jeg lagde en forbindelse om såret og sagde, at han skulle med i mit fly. Men han sagde, han ville flyve selv og ankom sikkert til basen i Bayantumen.

Da vi andre kom tilbage til vores base efter kampen kunne jeg se, at der var 42 skud i mit fly, og at et af dem havde ramt min stol. Jeg var bare heldig at være i live.»

Det er mærkeligt at tænke på, at de »Falke« (betegnelse for kamppiloterne – red.), der kæmpede imod

fjendernes kugler i Khalha gol i luften, overlevede den kamp, men senere mistede livet under den politiske undertrykkelse i 1930'erne. Min far blev også anholdt som modstander af regimet, men blev heldigvis ikke slået ihjel. Han har været tro mod sin ed for sit land, indtil han blev frikendt i 1968, og han viste det ved flere lejligheder.

En solrig dag i slutningen af september 1945, mens børnene lejede ved floden, hørte jeg rumlen fra et fly. Jeg kiggede op og så, at det var min fars fly. Jeg løb hen til landingsbanen. Flyet landede med det samme, og min far og Banzragch, som var styrmand, kom ud af flyet. Folk samledes for at ønske dem tillykke. En flytekniker overtog flyet, og de gik hen til kontoret for at rapportere. Det var anden gang, min far havde overlevet et slag.

Selvom det var nemt at sige, han »kom tilbage«, var det ikke nemt at høre om fars historier fra krigen.

Min far fortalte videre om denne tid:

»Det var på det tidspunkt, da den japanske højkommando accepterede nederlaget og underskrev en fredsaf tale, hvor de overgav sig. Vores division havde udført sin opgave med godt resultat og forlod byen Je-He for at tage hjem. Vi var kede af, at flyet var blevet skadet før hjemrejsen, men general Lhagvasuren sagde, at vi bare skulle ødelægge det og tage hjem. Flyet var min partner under kampene, og jeg kunne ikke bare forlade det et fremmed sted og besluttede derfor at reparere det selv.

Jeg fik fat i en økse, sav og høvl fra en lokal kineser og reparerede flyets vinger. Så fløj jeg hjem i det uden at bekymre mig om vejret; også fordi min styrmand Banzragch var meget dygtig. Vi fløj over Hingan-bjerget, og jeg holdt skarpt øje med vingerne. Vi opmuntrede hinanden og fløj videre, da der ikke op-

stod nogen problemer. Vi landede sikkert i Böhög-Turgen lufthavn. Jeg fløj 450 timer under krigen i 1945 sammen med min gode ven Banzragch.«

Min far viste sig som en meget stærk person, der gennem sin krigsindsats gjorde sit land stor ære. Jeg beundrer min far højt og tror på, at det er himlen, der har beskyttet hans liv. Min far vil blive mindet af sin familie i generationer.

Ved at mindes en af de mange, som skabte flyhistorie, vil jeg gerne sende mine varme hilsener til de mongolske piloter, sige tillykke med 80-årsjubilæet og ønske held og lykke i jeres blå vej på himlen.■

Batzengel Luvsandamba

Onoodor

122(2471):D3 – 24.05.05

Artiklen er oversat fra mongolsk af Undra og Henrik Bo Thrane.

Mongolsk luftfart 80 år

I 1925 landede det første fly i Mongoliets hovedstad. Det var et sovjetisk U-3 fly fra Moskva. Samme år indledtes de første flyvninger med nødhjælp og ekspresgods. Regelmæssige flyvninger mellem Ulaanbaatar og Moskva begyndte i 1945.

I 1956 oprettedes adskillige indenrigsruter med regulær post- og passagertrafik. Sovjetiskbyggede fly af typerne Antonov-2, Yakovlev-12 og Ilyushin-14 blev sat ind på ruterne, der blev drevet af forløberen for det senere MIAT (*Mongolian Airlines*).

MIAT indsatte i slutningen af 1970'erne de første jettfly af typen Tupolev Tu-154 på de internationale ruter til Moskva og Peking. Fra 1992 blev flåden udvidet med Boeing 727-200.

Foruden indenrigsruterne opererer MIAT i dag flere internationale ruter med base i Ulaanbaatar: Peking, Moskva, Irkutsk, Berlin, Tokyo, Osaka, Seoul.

Komponisten B. Sharav udkommer på CD

Chinggis Khan er den eneste opera i verden, der handler om den store khans liv og personlighed. Det er en forestilling alle der besøger Mongoliet burde se for bedre at forstå befolkningen og landets unikke og traditionsrige historie. Efter at have set forestillingen kan man ikke undgå at være imponeret af komponisten bag dette mesterværk.

Komponisten er B. Sharav, og han har netop udgivet sine første 3 CD'er. Hver CD indeholder forskellige værker, herunder populærmusik, koncerter og symfonier.

B. Sharav blev født ind i en kunstnerfamilie. Hans er efterkommer af kendte smede og møbelsnedkere. Endnu i dag er de gamle møbler og smykker i brug hos lokalbefolkningen. Det er grunden til, at han i sin tidlige ungdom elskede at male og var dygtig til det. Hvis ikke han var begyndt at studere musik, var han måske blevet en af Mongoliets berømte malere.

Han tog eksamen fra det pædagogiske universitet som musiklærer i 1972. Mens han underviste i folkeskolen, begyndte han at komponere.

Hans første musikstykker var sange for børn, fordi arbejdet med børnene inspirerede ham til at komponere. Han begyndte også at komponere præludier, korte kompositioner og sonater for klaver og traditionelle musikinstrumenter som fløjte og hestehovedviolin (*morin khuur*).

B. Sharav havde succes med sit arbejde. Han blev derfor sendt til Ural-konservatoriet i Jekaterinburg, Sovjetunionen, i 1975. Efter sin afgang fra konservatoriet i 1983 begyndte hans professionelle karriere som komponist.

Hans væsentligste inspirationskilde som komponist er hjemstavens smukke landskaber, rige historie og nomadebefolkningen. Blandt hans største kompositioner er *Det gigantiske Univers*, oden *Universets Sol*, balletten *Den gyldne Arv*, den moderne ballet *Uforløst Verden efter Døden* og rockballetten *Køligt Efterår*.

Lige siden han begyndte at komponere, har han haft én ting i tankerne: Han ville komponere en opera om Chinggis Khan; men det var forbudt område dengang. Først efter demokratiet, da folk fik friheden til at skabe og udtrykke sig, vovede han at arbejde med dette tema. 20 år inde i hans karriere som komponist var operaen klar til opførelse. Det tog 2 år at gøre den originale version af operaen færdig. Det første år blev brugt til at undersøge alle de historiske kilder om Chinggis Khan, hans storslåede imperium og mongolerne. Det andet år gik med at komponere operaen.

B. Sharav siger, at operaen i øjeblikket bliver opført på et mindre ambitiøst niveau, end hvad det originale partitur foreskriver, på grund af symfoniorkestrets manglende kapacitet. Han glæder sig til den dag, hvor hans opera bliver opført i sin originale version.

B. Sharav siger: »Jeg holder meget af at afspejle nomadelivet, nomadernes ideologi og filosofi, i mit arbejde. Disse ideer kan spores i alle mine værker. Men i oderne *Mit Hjemland* og *Menneske* mærkes de mest tydeligt.«

Blandt hans værker finder man filmmusik, underlægningsmusik til TV-programmer og traditionelle sangsekvenser. Han har komponeret til alle slags film, dokumentarfilm, eventyr-, action-, melodrama og tegnefilm.

I 1970'erne komponerede han enkle, meget melodiske sange og andre korte kompositioner. 1980'erne inspirerede ham til at komponere lovsange (»Nogle af dem er propaganda, indrømmer han, men den tid vi levede i tvang os næsten til det«) og koncerter

for klassiske symfoniorkestre og orkestre med traditionelle instrumenter. Senere, i 1990'erne og parallelt med overgangen til demokrati, blev Sharav inspireret til at komponere større værker med et patriotisk indhold, melodier inspireret af digtere og andre værker gennemsyret af national stolthed og historie – alt det der tidligere var forbudt under socialismen.

»Når jeg ser tilbage«, siger B. Sharav, »har jeg komponeret 1 opera, 3 symfonier, 5 balletter og 7 koncerter for traditionelle og klassiske instrumenter. Desuden er der 30 soundtracks og over 300 sange, arier, romancer, korværker, rock- og populærmelodier. Jeg er endnu ikke tilfreds og har planer om flere ting i fremtiden.«

Hans nye CD, *Det gigantiske Univers* består af 5 store komposi-

tioner, bl.a. *Sagnet om Kherlen-flo-den* og *Symfoni #2*, der er inspireret af *Mongolernes hemmelige Historie*. Live-optagelserne af disse værker fandt sted under koncerter i Japan, Tyskland, USA, Mongoliet og Rusland med de forskellige landes symfoniorkestre.

Den anden CD, *Mit hjertes melodi*, indeholder 16 korte kompositioner, som han har valgt ud som sine yndlingskompositioner. Optagelserne blev foretaget under koncerter og indgår i den mongolske statsradios *Gyldne Fond*.

Den tredje CD, *Lad os synge*, indeholder 17 af hans bedste popsange og mest populære sange hos det mongolske publikum.

B. Sharav modtog prisen *Bedste Komposition* ved det 7. asiatiske musiksymposium i 1987 og fik statens pris i 1992. Som den beskedne mand, han er, siger han: »Jeg ønsker ikke at nævne alle de udmærkelser og priser jeg har modtaget. Publikum holder af mine ting, og de kender dem ud og ind. Det er den største belønning jeg kan få overhovedet. Udgivelsen af mine nye CD'er er en gave til mit publikum, fordi mine værker før i tiden var nærmest utilgængelige. Man måtte vente på radio- eller TV-udsendelsen eller gå til de sjældne koncerter for at lytte til min musik. Nu kan man købe den og lytte til den, når man selv vil.«

Så gå ikke glip af denne fantastiske lejlighed til at eje eller gå på opdagelse i den mangfoldighed af musik skabt af en af Mongoliets mest fremtrædende, succesrige og vellidte komponister, B. Sharav. ■

Delgermaa Ganbat
The Mongol Messenger
 05(707):8 – 02.02.05

Aktuelt

The Mongol Messenger
rapporterer:

Femstjernet luksus 16.02.05
MCS Holdings Mongolia og den asiatiske hotelkæde *Shangri-La* har underskrevet en kontrakt om at bygge et femstjernet hotel i Ulaanbaatar. Det 24-etager høje hotel vil blive opført i nærheden af Statsakademiet Teater for Opera og Ballet på den østlige side af Sukhbaatar-pladsen. Byggeriet vil koste US\$ 34 mio., og det skal stå færdigt marts 2007.

Vejatlas 02.03.05
Vejafdelingen i Ministeriet for Veje, Transport og Turisme har i samarbejde med det geodætiske institut udarbejdet et farvelagt vejatlas over Mongoliet.

Samtlige aimager og Ulaanbaatar er medtaget i atlasset med kort i målestoksforholdet 1:30.000. Atlasset viser vejenes karakteristika, højden på bjergpassene og afstandene er angivet i kilometer. Afstande mellem aimager og byer vises i en tabel. Atlasset medtager også en liste over benzinstationer og organisationer, der tager sig af vejenes vedligeholdelse.

Chinggis i Bonn 18.05.05
En udstilling om »Chinggis Khan og hans efterfølgere« vil blive arrangeret i 2006 i Bonn, Tyskland. Der vil blive udstillet i alt 408 effekter fra Erdene Zuu klostret, Bogd Khan museet, Chojin Lama templemuseet, statsbiblioteket og Det arkæologiske Institut. Udstillingen vil yderligere rumme omkring 200 andre udstillingsgenstande med relation til Mongoliets historie og kultur fra lande som Rusland, Tyskland, Frankrig, Japan og Taiwan. Den tyske regering vil bidrage til udstillingen med 2 mio. euro.

Hans Christian Andersen 200 år

Mange mongoler har markeret den verdensberømte eventyrdigter Hans Christian Andersen 200 års fødselsdag. Hans historier blev først oversat til mongolsk af forfatteren og videnskabsmanden B. Rinchen i 1925. Siden da er hans bøger udkommet med jævne mellemrum, og de læses ivrigt af mange yngre mongoler endnu i dag.

For at markere begivenheden blev der arrangeret en international børnebogsfestival i BørnebogsPaladset med deltagelse af børnebogsforfattere, illustratører, forskere, bibliotekarer, lærere og børn. Det mongolske Statsfjernsyn organiserede desuden en tele-festival for børn kaldet »Den evige Andersen«; gæ-

ster fra forfatterens fødeland, børnebogsforfattere og boginteresserede børn medvirkede.

Kendte mongolske skuespillere spillede rollen som Andersen under festivalen og fortalte børnene om deres eget liv og arbejde. Som et led i fejringen udgav den internationale organisation, *World Vision Mongolia*, en samling af Andersen's historier med titlen *Talisman*.

Desuden blev der under festivalen oprettet en mongolsk afdeling af *International Board of Books for Young People* (IBBY), og Mongoliet erklærede sig parat til at melde sig ind i IBBY.

The Mongol Messenger
14(716):7 – 06.04.05

Spillefilm på DVD 16.03.05
Samtlige mongolske spillefilm produceret i perioden 1935-90 skal indspilles på DVD i slutningen af i år. Initiativet er taget af Den mongolske Forening for Beskyttelse af Filmkunstneres og Producenters

Rettigheder. Desuden forventer man at få stadfæstet de producere's rettigheder, der indspillede film under socialismen. Initiativerne er et led i 70-årsjubilæet for den mongolske filmkunst.

(forts. side 26)

N. Enkhbayar vinder præsidentvalget

Det foreløbige resultat af det mongolske præsidentvalg viser, at MPRP's (Det mongolske Folkeparti – red.) kandidat, N. Enkhbayar, vandt med 53,46% af stemmerne på landsplan. Valgkommissionen afsluttede sin foreløbige opgørelse af de lokalt indberettede valgresultater inden middag den 23. maj. Derefter blev tallene frigivet til pressen.

Kandidaten fra Det demokratiske Parti fik 19,76% af stemmerne, kandidaten fra Det republikanske Parti 13,92% og Moderlandspartiets kandidat, B. Erdenebat, 11,4% af stemmerne. Formanden for valgkommissionen, J. Yadamsuren, udtalte:

Nambar Enkhbayar blev født i 1958 i Ulaanbaatar. Han tog eksamen fra Litteraturinstituttet i Moskva i 1980. Han har også eksamen fra universitetet i Leeds, England. Han har arbejdet som redaktør og oversætter.

1992-96 kulturminister, 1996-97 generalsekretær for MPRP, formand fra 1997, 2000-04 statsminister, 2004-05 formand for parlamentet.

»Som følge af det foreløbige valgresultat er den opstillede kandidat, N. Enkhbayar, erklæret som sejrherre. Vælgerne tog aktivt del i valghandlingen, og valgdeltagelsen er beregnet til 74,91%. Valget er blevet gennemført uden meldinger om uregelmæssigheder i stemmeafgivningen i henhold til loven om præsidentvalg.« ...

På grund af vejrforholdene i nogle aimager var der en del problemer med at indsamle valgresultaterne. Der var støvstorme i sumerne Shiluustei, Tsagaanchuluut og Tsagaankhairkhan i Zavkhan Aimag. Desuden forårsagede smeltevand oversvømmelse og trafikafbrydelser i Bayantes Sum.

Da det foreløbige resultat blev annonceret på valgnatten kl. 2 den 23. maj, havde MPRP's kandidat, N. Enkhbayar, en klar føring. Kandidaten for Det demokratiske Parti, M. Enkhsaikhan, talte med N. Enkhbayar over telefonen fra sit valgkontor. Han gratulerede ham med sejren, ønskede ham held og lykke og udtalte håbet om, at han vil tage hensyn til de øvrige kandida-

ters politiske program. Denne telefonsamtale markerede det øjeblik, hvor M. Enkhsaikhan indrømmede sit valgnederlag. M. Enkhsaikhan udtalte senere til pressen: »Det er nyttigt for os at følge demokratiets spilleregler. Det har jeg gjort på grundlag af forhandlinger med lederen for Det demokratiske Parti.«

Partiet Moderlandets leder og kandidat, N. Chuluunbaatar, kom også med en udtalelse. Han mener, at udstedelsen af ekstra 80.000 valgkort påvirkede valgresultatet. Han udtalte: »Valgdeltagelsen på 74,91% er den hidtil laveste. Det påvirkede valgprocenten for MPRP-kandidaten og medførte, at han fik en større andel af stemmerne. Desuden er det en bekræftelse af, at tilliden til demokratiet er faldende.«

Kandidat N. Enkhbayar trådte ind i MPRP's centrale partikontor omkring kl. 03.10 om natten og holdt en kort tale. »Valghandlingen er et vigtigt skridt i udviklingen af demokratiet og markedsforholdene i Mongoliet. Det er et tegn på, at sandheden vinder. Lad os sammen udvikle Mongoliet.«

Han roste også M. Enkhsaikhan for hans uforbeholdne indrømmelse af sit nederlag og tilføjede, at det var en kultiveret handling i mongolsk politik.

Den republikanske partikandidat, B. Jargalsaikhan, sagde i sit interview, at der havde været for ringe mulighed for, at alle kunne deltage i valget, og han kritiserede overvægten af MPRP-medlemmer i valgorganisationen. Han mente, at valget var gået uærligt til. Han fastslog også, at massemedierne var forudindtagede, og at demokratiet endnu ikke havde bidt sig fast i Mongoliet.

B. Ooluun

The Mongol Messenger
21(723):1 – 25.05.05

800-årsjubilæet 13.04.05

Den 23. marts besluttede »Den nationale komité til koordination af festligholdelsen af 800-årsjubilæet for det mongolske Imperium« sig for at fastlægge datoen for den historiske højtideligholdelse til lørdag den 5. august 2006 i Khar-khorin by, stedet hvor nationens oprindelige hovedstad var placeret.

Datoen er den 11. dag i den sidste sommermåned i Hundens år. Astrologerne har regnet ud, at det også vil

være den røde Tigers dag, en gunstig dag i forbindelse med Chinggis Khan. Astrologien viser også, at et godt tidspunkt at starte de ceremonielle aktiviteter på vil være kl. 11.45 om formiddagen, Dragens time.

Statsminister Ts. Elbegdorj, som er formand for nationalkomiteen og mødeleder, erklærede, at 2006 skulle være det store festår. Han opfordrede nationalkomiteens arbejdsgrupper til at gøre en forstærket indsats.

Rensdyr 06.04.05

Det internationale forbund af rensdyrhyrder vil eksportere rensdyr til Mongoliet. I øjeblikket er der 40 familier i Khövsgöl Aimag, der opdrætter omkring 700 rener. Der findes over 3.000 vilde rener i Mongoliet, men antallet er faldet gennem de seneste år på grund af smitsomme sygdomme. Der eksisterer ca. 7 mio. rensdyr i verden, flest i Den russiske Føderation, Sverige og Norge.

Amerikanske eksperter renoverer mongolske lokomotiver

Mongolske og russiske ingeniører har travlt med at renovere lokomotiver i maskindepotet i Ulaanbaatar. De bliver instrueret af amerikanske eksperter fra *General Electric*.

G. Ganbaatar, depotingeniør, sagde om amerikaniseringen af de russiskbyggede lokomotiver: »Man er i øjeblikket ved at modificere lokomotiverne af type 2M62 med amerikansk moderniserings-know-how. Tre amerikanske specialister er kommet hertil fra *General Electric* Moskva-afdeling for at arbejde som instruktører. Vi har også fået hjælp af fire russere.

Der bliver installeret nye motorer i 20 lokomotiver. De mongolske ingeniører, mekanikere og andre værkstedsarbejdere skal installere de første fire motorer sammen med de amerikanske og russiske eksper-

ter. På grundlag af den opnåede erfaring skal mongolerne derefter selv gøre arbejdet færdigt på de resterende 16 lokomotiver. Arbejdet på de første fire lokomotiver er næsten færdigt. Installeringen af nye motorer vil forøge kapaciteten af vores lokomotiver med 55%, og brændstofudgifterne vil falde med 45%.

En af de amerikanske eksperter, Alexander Gregorian, sagde: »Vi har samarbejdet med de mongolske jernbaner siden 1997, og vi er nu i gang med et projekt til renovering af 20 lokomotiver, der blev fremstillet i det daværende Sovjetunionen. Vi forventer, at projektet vil blive til gavn for både jernbanens og Mongoliets økonomi. At installere nye motorer i lokomotiverne er som at give dem et nyt hjerte og hjerne og dermed forlænge deres aktive liv med op til 20 år. Vi har gjort noget tilsvarende i mange andre lande. Vores firma er berømt for sine lokomotiver og sin maskinproduktion i øvrigt.

Kh. Solongo

The Mongol Messenger
17(719):5 – 27.04.05

Mongolske digte

Oversat af Tsog

Longing

Larks flutter their wings
Surely, rain is going to come
Making me long for you

Storks circle in my mind
Surely, the whirlwind is going to subside
Making me long for you

Clouds cover, carrying a humid smell
Surely, the young horse
is going to loose its hobble
Making me long for you

Mountains darken behind smog curtains
Surely,
the rain water is going to run down
the front side of the mountain
Making me long for you

A rider comes from a long distance
Surely, he'll be looking for his horses
Making me long for you

Heavy rain will suddenly pour
Surely, the cattle dung is going to be wet
Making me long for you

Though a month is not far away,
Surely, I am going to sigh
Making me long for you even more

A. Erdene-Ohir

Bilder aus der Ferne

Historische Fotografien des Mongolei-
forschers Hermann Consten
18. juni – 28. august 2005

For første gang vises offentligt den
tyske opdagelsesrejsende Hermann
Constens fotografier fra ekspeditioner til
Mongoliet i 1900-tallets begyndelse.

Forum für zeitgenössische Fotografie
Schönhauser Straße 8, Köln
www.forum-fotografie.info

Dalai Lama og Tibet

Tibetanske samtidskunstnere og den
danske fotograf Rune Backs
i samarbejde med Dansk Selskab for
Tibetansk Kultur.

11. juni – 23. juli 2005

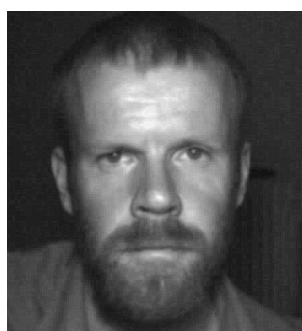
Gentofte Hovedbibliotek
Traneudstilling
Ahlmanns Allé 6
2900 Hellerup

Guldborgsundlejren 2005

16.-24. juli

Frederik Fredslund-Andersen fra
KFUM-spejderne byder selskabets
medlemmer velkommen til at besøge
årets sommerlejr, hvor et af temaerne er
Mongoliet. Aktivitetspladsen bliver om-
dannet til en mongollejr med ger, kame-
ler og får. www.spejdernet.dk

Mongolske aktivitetsdage er
19., 21. og 22. juli

Vores bestyrelsesmedlem

Som barn elskede jeg at kigge på kort. Jeg lærte navne på både lan-
de og hovedstæder udenad og af
en eller anden grund var Ulaan-
baatar den første ikke-europæiske
hovedstad, der fangede min op-
mærksomhed. Det var et navn der
kunne indeholde hvad som helst,
og som derfor gav næring til fan-
tasien, og det var en af de hoved-
stæder man var lidt stolt over at
kende, fordi den var så usædvan-
lig. Måske var det et varsel om
ting der skulle komme, måske var
det bare fordi den lå der midt i in-
genting, at jeg fik øje på den. Den
havde så meget plads på kortet, og
jeg har altid været fascineret af
øde steder. Derfor er det også
skæbnens ironi, at det var antropo-
logien – studiet af mennesker –
som skulle føre mig til det næsten
mennesketomme Mongoliet.

I 1991 begyndte jeg at læse et-
nografi og socialantropologi ved
Aarhus Universitet, men egentlig
uden at have nogen særlig interes-
se i Mongoliet. Jeg blev efterhån-
den interesseret i Centralasien,
specielt det nordvestlige Kina (og
gik en overgang til kinesisk), men
det var først da Morten Pedersen –
ven, medstuderende og nuværen-
de medlem af bestyrelsen i Dansk
Mongolsk Selskab – foreslog at
planlægge en ekspedition til Mon-
goliet, at det hele for alvor tog fart.

Vi planlagde Ekspedition
Trans-Mongoliet 1995 over 9 må-
neder og endte med at opholde os i
landet i lige så lang tid. I løbet af
sommeren 1995 cyklede vi fra
Ulaanbaatar til Vest-Mongoliet på
mountainbikes, og 2-3 måneder af
den efterfølgende vinter blev til-
bragt i Hövsgöl-provinsen, hvor
vi indsamlede materiel kultur og
lavede feltarbejde blandt Dukha-
folket (Tsaatang). Mongoliet var
kommet for at blive, og Mongoliet
har – med fare for at lyde en smule
sentimental – fået en meget stor
plads i mit hjerte, på godt og ondt.

Siden er det blevet til et par kor-
tere ophold i forbindelse med do-
kumentarfilm og fiskeri, et læn-
gere ophold på 4 måneder i for-
bindelse med antropologisk felt-
arbejde blandt gadebørn og et års
feltarbejde (plus et opfølgende
feltarbejde på godt en måned) i

distriktet Chandman'-Öndör i
Hövsgöl-provinsen i det nordlig-
ste Mongoliet sammen med min
familie. Det sidste feltarbejde
dannede grundlag for min ph.d.
som blev gennemført ved *Mongo-
lia and Inner Asia Studies Unit* og
antropologi-afdelingen i Cam-
bridge.

I det forgangne år har jeg
undervist i antropologisk teori på
Almen etnologi, Københavns
Universitet, og fra efteråret påbe-
gynder jeg en 3-årig forsknings-
ansættelse ved *Center for Kom-
parative Kulturstudier*, Køben-
havns Universitet. Mit nye forsk-
ningsprojekt omhandler økono-
misk kultur i Mongoliet, særligt
småhandel og iværksættervirk-
somhed på landet.

Som medlem af bestyrelsen hå-
ber jeg at være med til at skabe et
godt forum for Mongoliet-interes-
serede danskere og herboende
mongoler, at videreføre selskabets
store engagement i Mongoliet og
at styrke formidlingen af den
efterhånden omfangsrige danske
forskning i mongolske forhold.

Lars Højer

Tidligere præsentationer af selska-
bets bestyrelsesmedlemmer blev
bragt i Ger 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46,
47.

Let`s talk

ЯРИЛЦЬЯ

САНААЧЛАГЧ НЬ
"ДАМОСТ"

ТУСГАЙ ДУГААР НИЙГМИЙН АЖИЛТНУУДЫН ЧӨЛӨӨТ ХЭВТЭЛ 2004. 09 сар

МЭДЭЭ, МЭДЭЭЛЭЛ

**УИХ-ын даргыг
"Хүүхдийн эрхэм
элч"-ээр
өргөмжиллөө**

Хүүхдийн төлөө Үндэсний газрын дарга М.Тогтохням, УИХ-ын дарга Н.Энхбаярт бараалхаж, шинэ албанд томилогдсонд нь баяр хүргээд, өнгөрсөн хугацаанд хүүхэд багачуудын төлөө хийсэн зүйлд нь талархал илэрхийлж, "Хүүхдийн эрхэм элч"-ээр өргөмжилснөө сонордуулан 0001 дугаар бүхий батламжийг гардууллаа. Энэ үеэр УИХ-ын дарга хүүхдүүдэд хандан цаашид ч тэдний төлөө үйл хэргээ үргэлжлүүлэн, ойр дотно байж, санаа бодлыг нь сонсож, хамтран ажиллахаа хэллээ. Өнгөрсөн 2000-2004 онд Н.Энхбаяр энэ зөвлөлийг удирдах хугацаандаа НҮБ-ын тусгай чуулганд хүүхдүүдийн хамт оролцон "Хүүхдэд ээлтэй дэлхий ертөнц" тунхаглалд нэгдэн, "Хүүхдийн төлөө за гэж хэлье" хөдөлгөөнийг эх орондоо өрнүүлэхэд чухал үүрэг гүйцэтгэсэн юм.

МОНГОЛЫН ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙГ ТАНИЛЦУУЛАХ БАГА ХУРАЛ БОЛНО

"Монголын хүний хөгжил-2003" бага хурлыг ДаМоСТ-өөс санаачлан энэ сарын 13-14- ний өдрүүдэд Шинжлэх Ухаан Технологийн Их Сургууль дээр зохион байгуулна. Энэхүү бага хөдөөгийн хүний хөгжлийн ялгаатай байдлын шалтгаанууд, нөлөөлж буй хүчин зүйлүүд болон илтгэлд дэвшүүлсэн зөвлөмжүүдийн талаар хэлэлцүүлэг явуулах ажээ. Мөн "Монголын хэрэгжиж буй төслийн зохицуулагч Н.Булган нар нээх юм. Тус бага хуралд УИХ-ын даргын зөвлөх Г.Чулуунбаатар, НҮБХХ-ийн шинжээч М.Сарантуяа, Сайн засаглал хөтөлбөрийн үндэсний нийтийн анхаарлыг татсан хот хөдөөгийн ялгаа, монголын нийгмийн ажлын өнөөгийн байдал, хэрэгцээ шаардлага, иргэдийн оролцоо, төрийн үйлчилгээ зэрэг сонирхолтой сэдвүүд хөндөгдөх

DaMoST er en forkortelse af *Danish-Mongolian Social Training Center* stiftet i fællesskab i 1997 af de to dansk-mongolske »venskabsforeninger«. Aktiviteterne finansieres for størstedelen af Danida. Formålet er at oplære og træne socialarbejdere i Mongoliet og at støtte udsatte familier til et bedre liv.

I samarbejde med NCC, *National Center for Children*, udgiver

Damost en kvartalsavis, *Let`s talk*, hvor medarbejderne kan komme til orde og udveksle erfaringer. Bladet er flot udstyret med farveillustrationer trykt på godt papir. Desuden har centret udgivet en lærebog i socialt arbejde, produceret en dokumentarfilm samt udsendt brochurer og plakater.

Til venstre på forsiden af nr. 9 ses et portræt af N. Enkhbayar, som har

været engageret i centrets arbejde og tidligere har besøgt Danmark som deltager i en mongolsk delegation. Enkhbayar er netop blevet valgt til præsident for Mongoliet.

Damost arrangerer i slutningen af juni en større konference i Ulaanbaatar med deltagere fra projekter i hele Mongoliet. I næste nummer vil vi rapportere om forløbet af konferencen.

-red